

T.C.
OSMANIYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet TURSUN

**KOBİ'LERİN FİNANS KAYNAKLARINDAN DEVLET
DESTEKLERİ VE TEŞVİKLERİNİN KOBİ'LERİN
PERFORMANSLARI ÜZERİNE ETKİLERİ
(ADIYAMAN-GAZİANTEP YÖRESİNDE ANKETE
DAYALI BİR DEĞERLENDİRME)**

İŞLETME ANABİLİM DALI

OSMANIYE – 2015

T.C.

OSMANIYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

**KOBİ'LERİN FİNANS KAYNAKLARINDAN DEVLET
DESTEKLERİ VE TEŞVİKLERİNİN KOBİ'LERİN
PERFORMANSLARI ÜZERİNE ETKİLERİ
(ADİYAMAN-GAZİANTEP YÖRESİNDE ANKETE
DAYALI BİR DEĞERLENDİRME)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet TURSUN

Tez DanıŐmanı: Doç. Dr. Mehmet CİHANGİR

OSMANIYE-2015

TEZ ONAYI

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne;
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı
12YLIS1006 no'lu öğrencisi Mehmet TURSUN tarafından Doç. Dr. Mehmet
CİHANGİR danışmanlığında hazırlanan **KOBİ'lerin Finans Kaynaklarından Devlet
Destekleri ve Teşviklerinin KOBİ'lerin Performansları Üzerine Etkileri
(Adıyaman-Gaziantep Yöresinde Ankete Dayalı Bir Değerlendirme)** başlıklı bu
çalışma aşağıda imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından oy birliği / çokluğu ile Yüksek
Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

: Doç. Dr. Mehmet CİHANGİR

Üye

: Doç. Dr. M. Fedai ÇAVUŞ

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Bahadır ERGÜN

Yukarıdaki Jüri kararı Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ... / ... / 20... tarih ve / sayılı karar ile
onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mustafa TANÇ

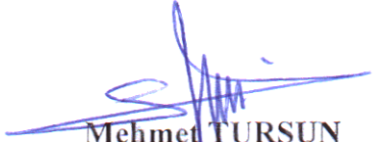
Enstitü Müdürü

*Bu tezde kullanılan özgün bilgiler, şekil, çizelge ve fotoğraflardan kaynak göstermeden
alıntı yapmak 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümlerine tabidir.*

T.C.
OSMANIYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**KOBİ’lerin Finans Kaynaklarından Devlet Destekleri ve Teşviklerinin KOBİ’lerin Performansları Üzerine Etkileri (Adıyaman-Gaziantep Yöresinde Ankete Dayalı Bir Değerlendirme)**” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Mehmet TURSUN

Eylül, 2015

TEŞEKKÜR

Çalıőmam boyunca engin görüő ve yorumlarıyla katkıda bulunan danışman hocam Doç. Dr. Mehmet CİHANGİR'e, yine bu süreçte yardım ve desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Mustafa Fedai ÇAVUŞ'a, Arő. Gör. Gökben ADANA KARAAĞAÇ'a ve Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tüm akademik ve idari personeline sonsuz Őukran ve teőekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca desteklerini benden esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

Mehmet TURSUN

Osmaniye-2015

ÖZET

KOBİ'LERİN FİNANS KAYNAKLARINDAN DEVLET DESTEKLERİ VE TEŞVİKLERİNİN KOBİ'LERİN PERFORMANSLARI ÜZERİNE ETKİLERİ (ADIYAMAN-GAZİANTEP YÖRESİNDE ANKETE DAYALI BİR DEĞERLENDİRME)

Mehmet TURSUN

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans, İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mehmet CİHANGİR

Eylül 2015, 101 sayfa

Uluslararası ticaretin hızla arttığı günümüzde, KOBİ'ler (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için büyük bir öneme sahiptir. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de KOBİ'lerin ekonomide büyük bir yeri vardır. Ulusal kalkınma ve gelişmenin istikrarlı bir şekilde sürdürülebilmesinde KOBİ'lerin kalkınması ve istikrarlı olması büyük bir önem arz etmektedir. Ancak, diğer ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de KOBİ'ler çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar arasında altyapı eksiklikleri, finansman araçlarından yeterince faydalanamama ve finansal yönetimde yetersizlik sayılabilir. Bu sorunları azaltmak için KOBİ'ler kamu kuruluşları tarafından desteklenmektedir.

Bu çalışmada ülkemizde KOBİ'lerin genel finansman kaynakları ve devlet tarafından KOBİ'lere sağlanan destekler ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Devlet desteklerinin KOBİ'lerin performanslarına etkilerini ölçmek için Adıyaman ve Gaziantep illerinde faaliyet gösteren KOBİ niteliğindeki 168 işletmeye bir anket uygulama yapılmıştır. Uygulama sonucunda, KOBİ'lerin finansman araç çeşitlerinden yeterince yararlanamadıkları ve devlet desteklerinden faydalanma oranı düşük olmasa da, beklenen seviyeye ulaşamadıkları görülmüştür. Ayrıca, devlet desteklerinin işletmenin performansları üzerinde olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, İstihdam, Teşvikler, Adıyaman, Gaziantep

ABSTRACT

SMEs FINANCIAL SOURCES BY SUPPORTS GOVERNMENT AND THE EFFECT OF THEIR SUPPORTING ON SMEs PERFORMANCE

**(AN ASSESMENT BASED ON A SURVEY AT NEAR TO ADIYAMAN AND
GAZIANTEP)**

Mehmet TURSUN

Osmaniye Korkut Ata University, Institute of Social Sciences

Master of Business Administration Department

Advisor: Doç. Dr. Mehmet CİHANGİR

September 2015, p.101

International trade increased rapidly today, SMEs (Small and Medium Enterprise) have a great importance for both developed and developing countries. As it is important at the other part of the world, SEMs is also significant on the economy in our country. National development and sustaining development in a stable manner, the development of SMEs and remaining steady have a great importance. However, as in other countries, SMEs are faced with various problems in our country. These problems can be regarded as lack of infrastructure, inability to sufficiently benefit from financial tools and insufficient financial management. SMEs are supported by public institutions to reduce these problems.

In this study, public financial resources of SMEs and subsidized to the SMEs by government have been explained in details. A survey application was made to 168 institutes where they are in Adiyaman and Gaziantep to assist government support's effect on SMEs performance. As a result of application, it has been observed that SMEs could not benefit enough from financial instruments. It wasn't been reached to an expecting level in spite of lacking support rate by government. Also it has been demonstrated that government supports have positive effect on the business.

Key Words: SME, Employment, Encouragements, Adiyaman, Gaziantep

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI.....	I
YEMİN METNİ.....	II
TEŞEKKÜR.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR.....	IX
TABLolar DİZİNİ.....	X
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XI
ÖNSÖZ.....	XII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM KOBİLERLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. KOBİ TANIMLARI.....	2
1.1.1. Türkiye’de KOBİ Tanımları.....	3
1.1.2. Dünya’da KOBİ Tanımları.....	3
1.1.2.1. Avrupa Birliği Ülkelerinde KOBİ Tanımlamaları.....	3
1.1.2.2. Amerika Birleşik Devletleri’nde KOBİ Tanımı.....	4
1.1.2.3. Japonya ve Asya Ülkelerinde KOBİ Tanımları.....	4
1.2. KOBİ’LERİN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI.....	6
1.2.1. KOBİ’lerin Avantajları.....	6
1.2.2. KOBİ’lerin Dezavantajları.....	7
1.3. KOBİ’LERİN ÜLKE EKONOMİSİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ.....	8
1.3.1. KOBİ’lerin Ülke Ekonomilerindeki Yeri.....	8
1.3.2. KOBİ’lerin Ekonomideki Önemi.....	10

İKİNCİ BÖLÜM KOBİ’LERİN FİNANSMAN KAYNAKLARI VE SORUNLARI

2.1. KOBİ’LERİN FİNANSMAN KAYNAKLARI.....	13
2.1.1. Öz Sermaye.....	14
2.1.2. Banka Kredileri.....	15

2.1.3. Alternatif Finansman Yöntemleri	17
2.1.3.1. Ticari Krediler (Satıcı Kredileri)	18
2.1.3.2. Finansman Bonosu	20
2.1.3.3. Faktöring.....	20
2.1.3.4. Sermaye Piyasası Araçlarıyla Sağlanan Fonlar	21
2.1.3.5. Finansal Kiralama (Leasing)	24
2.1.3.6. Forfaiting	26
2.1.3.7. Risk Sermayesi	26
2.1.3.8. Barter	27
2.1.3.9. Devlet ve Diğer Kurumlardan Sağlanan Destek ve Yardımlar	27
2.2. KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARI	28
2.2.1. Öz Kaynak Yetersizliği	28
2.2.2. İşletme Sermayesi Yetersizliği.....	29
2.2.3. KOBİ'lerin Kredi Yoluyla Finansmanda Karşılaştıkları Sorunlar	29
2.2.4. Sermaye Piyasasında Fon Elde Etmede Karşılaşılan Sorunlar	30
2.2.5. Finansal Yönetimde Yetersizlik.....	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN FİNANSAL SORUNLARINI
ÇÖZMEYE YÖNELİK DEVLET DESTEKLERİ VE TEŞVİKLER

3.1. DEVLET DESTEKLERİNİN TANIMI VE KOBİ'LERE ETKİLERİ.....	32
3.2. TÜRKİYE'DE DEVLET DESTEKLERİ POLİTİKASI.....	33
3.3. ULUSLAR ARASI ANLAŞMALAR AÇISINDAN DESTEKLERİN ÖNEMİ	33
3.4. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE SAĞLANAN DESTEKLERİN TARİHÇESİ	34
3.5. ÜLKEMİZDE YÜRÜRLÜKTEKİ TEŞVİK YASASI	34
3.5.1. Mevcut Teşvik Yasası.....	36
3.5.2. Teşvik Belgesi Müracaatı ve Müracaat Mercii	40
3.5.3. Teşvik Belgesi Kapsamında Yapılacak Yatırım Türleri	41
3.5.3.1. Komple Yeni Yatırım	41
3.5.3.2. Tevsi	41
3.5.3.3. Modernizasyon	42

3.5.3.4. Ürün Çeşitlendirmesi	42
3.5.3.5. Entegrasyon	42
3.6. DESTEKLENEN UNSURLAR	42
3.6.1. Gümrük Vergisi Muafiyeti	43
3.6.2. Katma Değer Vergisi İstisnası	44
3.6.3. İndirimli Gelir ve Kurumlar Vergisi	44
3.6.4. Stratejik Yatırımlara Katma Değer Vergisi İadesi Desteği	48
3.6.5. Gelir Vergisi Stopaj Desteği	49
3.6.6. Sigorta Primi İşçi ve İşveren Hissesi Desteği	49
3.6.7. Faiz Desteği	50
3.6.8. Yatırım Yeri Tahsisi	51
3.7. TÜRKİYE’DE KOBİ’LERE DESTEK SAĞLAYAN DEVLET KURULUŞLARI	51
3.8. İŞLETME PERFORMANSI TANIMI VE ÖLÇÜTLERİ	53
3.8.1. Tanımı	53
3.8.2. İşletme Performansı Ölçütleri	54

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KOBİ’LERİN FİNANS KAYNAKLARINDAN DEVLET DESTEKLERİ VE TEŞVİKLERİNİN KOBİ’LERİN PERFORMANSLARI ÜZERİNE ETKİLERİ (ADİYAMAN-GAZİANTEP YÖRESİNDE ANKETE DAYALI BİR DEĞERLENDİRME)

4.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU	56
4.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	57
4.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	57
4.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	58
4.5. VERİLERİN ANALİZİ	58
4.6. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME	60
SONUÇ	73

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AR – GE	: Araştırma ve Geliştirme
BIST	: Borsa İstanbul
EURO	: Avrupa Ortak Para Birimi
GİB	: Gelir İdaresi Başkanlığı
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
KDV	: Katma Değer Vergisi
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeleri Geliştirme İdaresi Başkanlığı
SBA	: Smal Business Administration (Büyüklük Standartları Bürosu)
SPSS	: Statistical Package For Social Science
TÜRK EXİMBANK	: Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.,

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1.1. KOBİ'lerin Ekonomideki Payının Yıllar İçindeki Seyri (2011 – 2013)	10
Tablo 1.2. Çeşitli Ülkelerde KOBİ'lerle İlgili Ekonomik Göstergeler	12
Tablo 3.1. Yatırım Teşvik Uygulamalarında Bölgeler.....	39
Tablo 3.2. 31/12/2013 Asgari Sabit Yatırım Tutarı	43
Tablo 3.3. 31/12/2013 Tarihine Kadar (Bu Tarih Dâhil) Başlanacak Yatırımlar	46
Tablo 3.4. 31/12/2013 Tarihinden sonra Başlanacak Yatırımlar	47
Tablo 3.5. KOBİ'lere Yönelik Destek ve Teşvikler	52
Tablo 4.1. Güvenilirlik Testi	59
Tablo 4.2. KOBİ'lerin Hukuki Yapısı.....	60
Tablo 4.3. KOBİ'lerin Faaliyet Konusu.....	61
Tablo 4.4. KOBİ'lerin Yaşı.....	62
Tablo 4.5. İşletmede Çalışan Sayısı	62
Tablo 4.6. İşletmelerde İstihdam Edilen Finans Yöneticisi Durumu.....	63
Tablo 4.7. KOBİ'lerin Finansman Kaynakları	64
Tablo 4.8. KOBİ'lerin Finansal Sorunları	65
Tablo 4.9. Devlet Desteklerinden Yararlanma.....	66
Tablo 4.10. Devlet Desteklerinden Yeterince Yararlanmama Sebepleri	67
Tablo 4.11. Devlet Desteklerinin İşletme Performansına Etkileri	68
Tablo 4.12. Güvenilirlik Testi	69
Tablo 4.13. Faktör Analiz Sonuçları	70
Tablo 4.14. KOBİ'lerin Büyüklüğü ile Finans Yöneticisi İstihdam Oranı	71
Tablo 4.15. KOBİ'lerin Büyüklüğü ile Devlet Desteklerinden Faydalanma Oranları ..	71
Tablo 4.16. KOBİ'lerin Yaşına Göre Devlet Desteklerinden Faydalanma Durumları ..	72

ŞEKİLLER DİZİNİ

Grafik 3.1. Yatırım Teşvik Uygulamalarında Bölgeler.....	38
Grafik 4.1. KOBİ'lerin Hukuki Yapısı.....	60
Grafik 4.2. KOBİ'lerin Faaliyet Konusu	61
Grafik 4.3. Çalışan Sayısı	63
Grafik 4.4. İstihdam Edilen Finans Yöneticisi	64
Grafik 4.5. KOBİ'lerin Finansman Kaynakları	65

ÖNSÖZ

Bu araştırma ile KOBİ'lerin genel finans kaynakları içerisinde en fazla başvurdukları kaynakları ve yararlandıkları devlet desteklerinin işletme performansları ve bölge kalkınmasına olan katkılarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda ortaya çıkacak bilgilerin yapılacak bilimsel çalışmalara ve işletmelerin gelecek planlamalarına veri kaynağı olması hedeflenmiştir.

Bu amaçla, Adıyaman ve Gaziantep bölgesinde faaliyet gösteren Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere bir anket uygulanmıştır. Bu çalışmada ekonominin can damarı ve geleceği olan KOBİ'lerin ayakta kalabilmeleri ve kendilerini geliştirebilmeleri için finans kaynakları ve devlet yardımlarından etkin faydalanmanın ne derece önemli olduğunun belirtilmesi amaçlanmıştır.

Ayrıca devlet destekleri ve teşviklerinin KOBİ'lerin finans kaynakları içerisindeki pozisyonu ve işletmelerin performansına ve bölge kalkınmasına olan etkilerinin ortaya çıkarılması planlanmıştır.

GİRİŞ

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler, tüm ülkelerde ekonominin lokomotifi durumundadır. Üretime, kalkınmaya, büyümeye ve istihdama önemli katkılar sağlayan KOBİ'ler, bu nedenle bütün ülkelerde desteklenmekte ve teşvik edilmektedir. Devlet tarafından sağlanan bu destekler ve teşvikler, KOBİ'leri olumlu etkilemekte ve birer büyük işletme olma yolunda güçlendirmektedir. KOBİ'lerin genel finans kaynaklarını ve devlet tarafından sağlanan desteklerin işletme performanslarına olan etkilerini incelemek amacıyla hazırlanan bu tez dört bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde, KOBİ'ler çeşitli ölçütlere göre tanımlanarak, Türkiye'de ve dünyanın belli başlı ülkelerinde kabul gören tanımlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu bölümde KOBİ'lerin avantaj ve dezavantajlarına değinilmiş ve ülke ekonomisindeki önemi anlatılmıştır. İkinci bölümde, KOBİ'lerin finansman kaynakları ve sorunları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Tezin üçüncü bölümünde ise KOBİ'lere yönelik yapılan devlet yardımları ve yürürlükteki teşvik yasası incelenmiştir. Ayrıca KOBİ'lere destek sağlayan devlet kuruluşlarına da bu bölümde yer verilerek işletme performans ölçütleri üzerinde durulmuştur.

Tezin dördüncü ve son bölümü uygulamadan oluşmaktadır. Uygulamada, Adıyaman ve Gaziantep bölgesinde faaliyet gösteren KOBİ niteliğindeki işletmeler incelemeye alınmıştır. Bu uygulamada amaç, KOBİ'lerin genelde başvurdukları finans kaynaklarının neler olduğu, devlet desteklerinden hangi ölçüde yararlandıkları ve devlet destekleri ve teşviklerinin işletme performanslarına etkilerini araştırmaktır. Bu amaçla 17 sorudan oluşan bir anket formu hazırlanmış ve ankete verilen cevaplar analiz edilerek yorumlanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 15.0 (Statistical Package For Social Science) paket programı kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KOBİLERLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. KOBİ TANIMLARI

KOBİ'ler, dünyadaki bütün ülkelerde ekonominin dinamik unsurlarından biridir. Türkiye'de de ekonominin sürükleyici unsurlarından olan KOBİ'ler, ülkemizin sosyo-ekonomik gelişmesinde çok önemli roller üstlenmiştir. Genel olarak bakıldığında, KOBİ'ler kısıtlı sermaye kullanımının yaygın olduğu, emek yoğun sermaye ile faaliyette bulunan, hızlı karar verme olanağına ve becerisine sahip, düşük yönetim giderleriyle yönetilen, genellikle ucuz mal ve hizmet üretimi gerçekleştiren iktisadi teşebbüsler olarak tarif edilebilir (Uludağ, Vildan, 1990, s. 14).

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme'lerin tanımlanması ve bu tanımlamalarda kullanılacak kriterlerin belirlenmesinde bir standart oluşturulamamıştır. Dolayısıyla KOBİ tanımlaması tartışılmakta olan bir konudur. Bununla beraber işletmelerde büyüklük ölçüsü olarak hangi ölçütlerden faydalanılacağı ve bu ölçütlerin miktarı konusunda ülkemizde ve dünyada çeşitli görüşler ve uygulamalar bulunmaktadır. Genellikle ülke ekonomilerinin büyüklüklerine bağlı olarak değişen kriterlere göre değişik KOBİ tanımları yapılmaktadır. KOBİ tanımlaması konusunda yaşanan belirsizlik ve karmaşa sağlıklı bir envanter çalışmasının yapılmasına da engel olmaktadır.

Küçük ve Orta Büyüklükteki işletmeleri tanımlayabilmek için günümüze kadar bir çok faktörden faydalanılmıştır. KOBİ tanımını etkileyen başlıca faktörler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır (Çetin, 1996, s.35).

- İşletmenin yaşı,
- Ülkenin ekonomik düzeyi,
- Ülkenin sanayileşme düzeyi,
- Kullanılan teknoloji,
- Pazarın büyüklüğü,
- İşletmenin faaliyette bulunduğu işkolu,
- İşletmede kullanılan üretim tekniği,
- Üretilen mal ve hizmetlerin özellikleri,

- Çalışan sayısı,
- İşletmenin kuruluş yapısı ve araştırmalar.

1.1.1. Türkiye’de KOBİ Tanımları

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) hakkındaki kanunun tanımlara ilişkin kısmında, KOBİ deyiminden anlaşılması gerekenler şöyle açıklanmıştır; “İki yüz elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatını veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirası’nı aşmayan ve bu yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik birimler veya girişimler” olarak tarif edilmektedir (<http://www.kosgeb.gov.tr>; 06/08/2014).

Bilindiği gibi mikro ve küçük işletmelerin sınıflandırılmasında, işgören sayısı önemli bir kriter olarak kabul edilmektedir. Çalışan sayısı 10 kişiden az olan işletmeler mikro ölçekli işletme, çalışan sayısı 10 ile 50 arasında olan işletmeler ise küçük işletme olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca 50 ile 250 arasında işçi çalıştıran işletmeler orta büyüklükteki işletme, 250 ve üstü çalışanı olan işletmeler ise büyük işletme olarak adlandırılmaktadır. Böylece 250 çalışana kadar işçi çalıştıran işletmeler KOBİ tanımlaması içerisinde değerlendirilmektedir (Coetzer, 2001, s.24).

1.1.2. Dünya’da KOBİ Tanımları

Bir çok ülkede yapılan KOBİ tanımlarının birbirine benzeyen yönleri olduğu gibi, bu tanımların öne çıkan farklılıkları da bulunmaktadır.

1.1.2.1. Avrupa Birliği Ülkelerinde KOBİ Tanımlamaları

Avrupa Birliği ülkelerinin 1996 yılında tavsiye niteliğinde almış oldukları karar ile ortak bir KOBİ tanımı geliştirilmiştir (Çetin, 1996, s.9). AB komisyon görüşmeleri sonucunda KOBİ tanımlamaları ile ilgili geleneksel ve yeni ölçütler tespit ederek KOBİ tanımlamalarında kullanılacak ortak kriterleri belirlemiştir. Bu kriterlere göre istihdam edilen kişi sayısı 100 kişiden az olan, yıllık cirosu 7 milyon Euro’dan az olan ve yıllık bilanço tutarı toplamı 5 milyon Euro’ya ulaşamayan işletmeler küçük ölçekli işletme olarak sınıflandırılmaktadır.

Ayrıca, istihdam edilen kişi sayısı 100 ile 250 arasında olan, yıllık ciro tutarı 7 milyon Euro ile 40 milyon Euro arasında olan ve yıllık bilanço tutarı toplamı 5 milyon Euro ile 27 milyon Euro arasında olan işletmeler orta büyüklükteki işletme olarak adlandırılmaktadır.

1.1.2.2. Amerika Birleşik Devletleri'nde KOBİ Tanımı

ABD' de Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin resmi kurumlar tarafından yapılmış belirgin bir tanımı olmamakla beraber işletmelerin tanımlarında kullanılan nicel ölçü, çalışan kişi sayısı ve yıllık satış tutarından oluşmaktadır. ABD'de küçük ve orta büyüklükteki işletmelere her türlü bilgilendirme ve finansman desteği sağlayan federal bir kuruluş olan SBA (Small Business Administration) Büyüklük Standartları Bürosu'na göre ABD'deki KOBİ tanımlamaları aşağıdaki şekilde yapılmaktadır (Şengezer, 1992, s.25).

Çalışan kişi sayısı 1-499 arasında olan işletmeler küçük ölçekli işletme, 500-1499 arasında olan işletmeler orta büyüklükteki işletme ve 1500 kişide fazla çalışanı olan işletmeler ise büyük ölçekli işletme olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, A.B.D'de 1 ile 1499 arasında çalışanı olan işletmeler KOBİ tanımlaması içerisinde yer almaktadır (Akgemci, 2001, s.12).

1.1.2.3. Japonya ve Asya Ülkelerinde KOBİ Tanımları

Bu bölümde Japonya başta olmak üzere, Malezya ve Hindistan'daki KOBİ tanımları ve kullanılan kriterler üzerinde durulmuştur.

Japonya' da Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler tanımlanırken, çalışan işçi sayısı ve sermaye miktarları ölçekleri dikkate alınmıştır. Yapılan tanımlamaya göre imalat sanayi sektöründe 5' ten az işçi çalıştıran işletmeler mikro, 5 ile 20 arasında çalışan istihdam eden işletmeler küçük, 20 ile 299 arasında işçi istihdam eden işletmeler ise orta büyüklükteki işletme olarak kabul edilmektedir. (Müftüoğlu, 1991, s.42).

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin tanımlanmasında kullanılan diğer bir kriter ise işletme sermayelerinin 100 milyon Yen'den az olmasıdır. Buna göre

Japonya’da sektörlere göre KOBİ tanımlamaları şu şekilde yapılabilir. İmalat sanayi sektöründe çalışan sayısı 300 kişiden az ve sermaye miktarı 100 milyon Yen’e kadar olan işletmeler, ticaret sektöründe çalışan sayısı 100 kişiden az ve sermaye miktarı 30 milyon Yen’e kadar olan işletmeler, hizmet sektöründe ise çalışan sayısı 50 kişiden az ve sermaye miktarı 10 milyon Yen’e kadar olan işletmeler KOBİ kapsamına girmektedir.

Malezya’da Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme’lerin tanımlanmasında çalışan sayısı kriterinden faydalanılmıştır. Buna göre; İstihdam edilen kişi sayısı 1 ile 49 arasında olan işletmeler küçük, çalışan sayısı 50 ile 199 arasında yer olan işletmeler orta, çalışan sayısı 200’den fazla olan işletmeler ise büyük işletme olarak tanımlanmaktadır. Bu durumda, Malezya’da çalışan sayısı 199’dan az olan işletmeler KOBİ kapsamında değerlendirilmektedir (Akgemci, 2001, s.14).

Hindistan’daki işletmelerde yapılan sınıflandırma ölçütlerine göre, işletmelerin arazi ve makinelerle yaptıkları sabit yatırım tutarlarının 300 bin Dolar’ın altında olan işletmeler KOBİ, 16 bin Dolar’ın altında olan işletmeler ise çok küçük işletme (mikro işletme) olarak adlandırılmaktadır.

Görüldüğü gibi ülkemizde ve dünyada KOBİ tanımlamaları için standart bir ölçüt kullanılmamaktadır. Ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyine göre değişen nicel ve nitel bazı ölçütler kullanarak bir tanım yapılmaktadır. Ülkelerinin KOBİ tanımlamaları incelendiğinde, işletmede çalışan sayısı ölçütünün birçok ülke tarafından kullanıldığı belirlenmiştir. KOBİ tanımları her ülkede değişken olsa da KOBİ’lerin ülke ekonomilerine katkıları bütün dünyada aynı öneme sahiptir.

KOBİ’ler istihdam, ihracat, adaletli gelir dağılımı, sosyal istikrar, iç kaynaklarının etkili kullanımı ve bölgesel kalkınma gibi alanlarda ülkelere olan büyük katkılarından dolayı, ekonomide can simidi işlevi görmektedirler. Ancak, KOBİ’lerin küreselleşmenin etkisiyle oluşan uluslararası işletmelerin karşısında sürdürülebilir bir büyüme gösteremedikleri ve birçok işletme ile rekabet edemedikleri gözlenmektedir (Dasanayaka, 2011, s.6).

1.2. KOBİ' LERİN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI

KOBİ'ler sahip olduğu özellikler bakımından büyük işletmeler karşısında bir çok avantaj ve dezavantajlara sahiptir. Söz konusu avantaj ve dezavantajlar aşağıda ele alınmıştır.

1.2.1. KOBİ'lerin Avantajları

KOBİ'ler, buldukları ülkelerin ulusal ekonomilerinin içinde önemli bir paya sahiptirler. Bunun bütün ülkelerde benzerlik göstermesi bir rastlantı değildir. Bu durum, devletin KOBİ'lere sağladığı yardım programlarının veya büyük işletmeler tarafından oluşturulan yardım politikalarının bir sonucu değildir. KOBİ'ler, birçok durumda büyük işletmelerden daha fazla avantajlara sahiptir. Büyük ölçekli işletmeler, girişken lider tipleriyle sağlanan iyi bir yönetim sonucunda daha önce birer KOBİ iken şuan büyük firmalar haline gelebilmişlerdir. (Szonyi, 1991, s.19).

Girişimcinin küçük bir işletmeye sahip olması, büyük işletmelerle rekabet edebilmesinde kendisine iki temel avantaj sağlamaktadır. Bunlar; işletme çalışanlarıyla ve müşterileriyle daha yakın ve samimi ilişkiler geliştirebilmeleri ve üretim, hizmet ve pazarlama konularında büyük işletmelere göre daha esnek olabilmeleridir. KOBİ sahipleri, faaliyetlerini sürdürdükleri yerel pazarı daha iyi tanıyan, piyasanın özelliklerini ve gereksinimlerini daha iyi gözlemleyen, pazardaki alıcı ve satıcılarla daha yakın ilişkiler içerisinde olabilen kişilerdir. Özellikle, müşteri kitlesiyle yakın ilişkiler içerisinde olmaları, KOBİ'lere büyük işletmelerin sahip olamayacakları bazı üstünlükler sağlamaktadır. Kısacası KOBİ'ler büyük işletmelere göre daha yereldirler ve kendi pazarlarına daha hâkimdirler (Akgemci, 2001, s.15).

Pazarı çok daha yakından gözlemleyebilen, müşterilerin ihtiyaçlarını daha doğru ve yerinde tespit eden ve personelleriyle daha sağlıklı iletişim kurabilen KOBİ'ler, bir çok konuda olduğu gibi, üretim, pazarlama ve hizmet konularında büyük işletmelerden daha aktif ve daha esnek hareket edebilmektedirler. Bu esneklik, dış çevrede meydana gelen ve gelebilecek değişiklikleri doğru tespit edebilme ve bu değişime yerinde ve zamanında uyum sağlayabilme olanağı tanıdığından, KOBİ'ler birçok olumsuz durumu daha az bir zararla atlatabilmektedirler.

Bütün bunların yanı sıra, KOBİ'ler faaliyetleri sürecinde buldukları ortamlarda da bir takım avantajlar elde edebilmektedirler (Akgemci, 2001, s.15). Bunlar:

-Büyük çaplı yatırımlara girmeden önce ve yeni bir fikir veya buluşa karşı pazarın tepkisinin kolayca tespit edilmesi,

-KOBİ'lerin yönetiminde denetleme faaliyetlerinin sıkça yapılması ve bu denetleme faaliyetlerine sürekli ihtiyaç duyulması,

-Üretilen mal ve hizmetin arz edildikleri pazarların sınırlı ve dar olmasından dolayı pazar ihtiyaçlarının güncel olarak tespit edilmesi,

-KOBİ'lerde mal ve hizmetlerin üretilmesi sürecinde el emeğinin önemli bir faktör olarak yer alması,

-Üretilen mal veya hizmete olan talebin belirli olması,

-Kolay bozulabilen malların pazarlanabilmesi dolayısıyla üretilebilmesi,

-Personel ile yakın ilişkilerin kurulabilmesi,

-Teknik gelişmelere ve yeniliklere kısa sürede ayak uydurabilme yeteneğine sahip olunması,

-Yatırım yapılırken daha çok kendi öz sermayelerine ağırlık verilmesi,

-KOBİ'lerin desteklenmelerinin aynı zamanda ülkedeki işsizliğin azalması anlamına gelmesi,

-KOBİ'lerin işgörenlerin kendi bölgelerinde veya yaşamak istedikleri bölgelerde kurulma imkanının olması,

-Ülke sınırları içerisindeki farklı bölgelerin kalkınmasında ve çevrenin korunmasında etkili olması.

1.2.2. KOBİ'lerin Dezavantajları

Küçük işletmeler için genel olarak bahsedebileceğimiz dezavantajların başında sermaye yetersizliğinin olması ve etkin bir yönetim anlayışının olmaması gelmektedir (Morrison, Teixeira, 2004, s. 166).

Bunların yanında, KOBİ'lerin dezavantajları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Akgemci, 2001, s.15).

- KOBİ'lerin kendi aralarındaki olumsuz rekabet,
- İşletmeyle ilgili stratejik kararların işletme sahipleri ve ortaklarınca alınması, bu karar alma sürecine orta ve alt düzey görevlilerinin katılımının sağlanamaması,
- İşletmenin bünyesinde mali danışman veya finansal yöneticilerin istihdam edilememesi,
- İşletmelerin uzman finansman ekiplerden veya departmanlardan yoksun olması,
- Finansal planlamada yetersizlik olması,
- Banka ve diğer finans kuruluşları tarafından KOBİ'lere yeterli kredi desteği ve ilginin gösterilmemesi,
- Sermaye piyasasından yararlanamama veya az yararlanma,
- Ürün geliştirmede yetersizlik,
- Üretim pazarlama ve satış arasında yeterli koordinasyonun sağlanamaması,
- Modern pazarlama faaliyetlerinde bulunamama,
- İşletmelerin küçük veya orta ölçekli olması sonucu ihale ve benzeri etkinlikleri takip edememe,
- İşyerinin ve yerleşim yerlerinin küçük olması,
- Bağımsızlığını kaybetme ve iflas etme riskinin sürekli bir tehdit olması,
- Kalifiye eleman temininde zorluklarla karşılaşılması,
- Mevzuat ve bürokrasinin fazla olması.

1.3. KOBİ'LERİN ÜLKE EKONOMİSİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

KOBİ'lerin ülkemiz ekonomisindeki yeri ve önemini iki başlık altında incelemek mümkündür.

1.3.1. KOBİ'lerin Ülke Ekonomilerindeki Yeri

Ekonomik kalkınmışlık düzeyi ne olursa olsun, tüm ülkelerde KOBİ'ler gerek işletme sayısı olarak gerek bünyesinde oluşturduğu istihdam gücü açısından ülke ekonomilerinin bel kemiğini oluşturmaktadır. Dünya pazarlarının küreselleşmesiyle, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, KOBİ'lerin hızla değişen insan ihtiyaçlarına daha

hızlı cevap verebildiklerini keşfetmiş ve bu işletmelerin uluslararası pazarda tutunabilmesi için gerekli bütün destekleri vermeye başlamışlardır (Çınaray, 2008, s.2).

KOBİ'ler ülkelerin ekonomilerinde toplam istihdam içindeki payı, yatırım, katma değer, vergi, ihracat ve krediler içindeki payı oldukça yüksek boyutlardadır. KOBİ'lerin isimlerinde küçük ve orta terimlerinin yer alması bu ağırlıkları ve önemi konusunda zayıf ve hafifletici bir algı üretiliyor gibi görünüyor olsa bile, dünyanın en itibarlı ekonomileri dahil olmak üzere bütün ekonomiler KOBİ'ler üzerine kuruludur (Gütenberg, Kayser, 2004, s.161).

Günümüzde, KOBİ'lerin büyük işletmeler karşısında sahip olduğu üstünlükleri rakamlar ile ortaya koymak mümkündür. Dünyadaki mevcut ülkelerin ekonomileri incelendiğinde, işletmelerin neredeyse %95-99'unun KOBİ'lerden oluştuğu, ayrıca GSMH'nin %30-70'inin, istihdamın %40-80'inin, yatırımların %30-60'ının, ihracatın %10-40'ının KOBİ'ler tarafından gerçekleştirildiğini tespit etmek mümkündür. Ülkemizde KOBİ'ler istihdam, ihracat, yaratılan katma değer ve yatırımlar gibi birçok makro ekonomik göstergeler bakımından çok önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle 8'inci 5 yıllık planda (2001-2005) "KOBİ'ler sermaye piyasası ve mali piyasalarla düzenli çalışan bir ortamda modern finansman araçları ve kurumları ile desteklenecektir." denilmiştir. Aynı husus 9'uncu planda da yer almıştır. Çünkü bu gün ülkemizde işletmelerin %99,8'i KOBİ durumundadır (Aykaç, Parlak, Özdemir, 2008, s.152).

Tablo1.1. KOBİ'lerin Ekonomideki Payının Yıllar İçindeki Seyri (2011-2013)

Pay (%)	2011-2013
Toplam istihdam içindeki pay (%)	78
Toplam katma değer içindeki pay (%)	55
Toplam satışlar içindeki pay (%)	65,5
Toplam yatırım içindeki pay (%)	50
Toplam ihracat içindeki pay(%)	59

Kaynak: <http://www.kobi.org.tr/index.php/bilgibankasi/statistikler>

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere Türkiye’de faaliyet gösteren KOBİ’lerin 2011-2013 yılları itibarıyla toplam istihdam, toplam katma değer, toplam satışlar, toplam yatırım ve toplam ihracat içindeki payları verilmiştir. Buna göre 2011-2013 yılları arasındaki 3 yılın ortalamasına bakıldığında, KOBİ’lerin toplam istihdam içerisindeki payı %78, toplam katma değer içerisindeki payı %55, toplam satışlar içerisindeki payı %65.50, toplam yatırımlar içerisindeki pay %50 ve toplam ihracat içindeki pay %59 oranında olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum KOBİ’lerin ülkemiz ekonomisinde ne derece önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir.

1.3.2. KOBİ’lerin Ekonomideki Önemi

KOBİ’lerin ekonomiye katkıları dört başlık altında incelenebilir:

a) *İstihdam yaratması:* KOBİ’ler ülkeden ülkeye değişmekle birlikte hemen her ülkede istihdamda büyük öneme sahiptirler. ABD’de yeni istihdamların % 80’i 20 kişiden az işçi çalıştıran işletmelerdir. Avusturya ve Almanya’da 1-99 işçi çalıştıran işletmeler, tüm işletmelerin %98’ini oluşturmaktadır. Avusturya’da toplam istihdamın % 55’i, Almanya’da % 54’ü KOBİ’ler tarafından sağlanmaktadır (Küçükçolak, 1997, s.10).

b) *Esneklik ve yeniliklere uyum:* Genel olarak teknolojinin hızla değişmesi ve buna bağlı olarak üretim teknolojisindeki değişiklikler tüketici eğilimlerinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Gelir seviyesinin genel olarak yükselmesi ve insanların ihtiyaçlarındaki çeşitliliğe cevap vermede KOBİ’lerin büyük işletmelere nazaran daha büyük ve daha hızlı reaksiyon gösterdikleri izlenmektedir. Bu durum KOBİ’lerin önemini bir kat daha artırmaktadır. Çünkü esnek ve küçük yapıları sayesinde değişimlere büyük işletmelerden daha kolay ve hızlı bir şekilde uyum sağlama becerisine sahiptirler. KOBİ’ler ekonomideki durgunluklara ve hareketliliklere daha kolay uyum sağlarlar. Bu esneklik KOBİ’lere büyük bir avantaj sağlar (Oktay, Güney, 2002, s.2).

c) *Büyük firmalara bağlı çalışma:* Büyük ölçekli firmaların faaliyetlerini sürdürürken zaman zaman KOBİ’lerden faydalandıkları dönemler olmuştur. Bu durumda büyük işletmelere KOBİ’ler büyük ve önemli yararlar sağlamaktadır. Yapılan

bir araştırmaya göre ABD’de otomotiv endüstrisindeki 211 bin tamirhanenin %80’i 1-4 işçi çalıştırmaktadır. Japonya’da bir otomotiv firmasında üretimim % 70’ini ana üretim tesisleri dışındaki 36 bin yan sanayi firması yaparken, bunların 35 bini 100 kişiden az işçi çalıştıran şirketlerdir. Bu veriler kek ve orta ölçekli işletmeler ile büyük işletmeler arasında özellikle bazı sektörlerde birbirini tamamlayan bir bağ olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır (İzmir Ticaret Odası, 1999, s.5).

d) Ekonomiye dinamizm kazandırma ve kalkınmayı hızlandırma: Büyümek ve birer büyük işletme olma hedefiyle ve iğdsyle yönetilen KOBİ’ler ülke ekonomilerinin önemli bir bölümünü oluştırmaktadırlar. Ekonomide işletme sayıları, istihdam gibi konularda adeta ekonominin taşıyıcısı konumunda bulunmaktadırlar. Malezya’da yapılan bir araştırmaya göre iş yerlerinin %99.2’sini ve toplam istihdamın %56’sını KOBİ’ler oluştırmaktadır (Nadiyah, Rohoya, Mustaffa, 2011). Bu durum ülkemizde ve diğer ülkelerde de farklı değildir. Dolayısıyla KOBİ’leri sağlıklı büyümeleri ekonomilerin büyümesi anlamına gelmektedir. Günümüzde ülkelerin ekonomik güçleri o ülkenin uluslararası ve ulusal işletmelerinin byklğne bağlıdır.

Tablo1.2. Çeşitli lkelerde KOBİ’lerle İlgili Ekonomik Göstergeler

KOBİ’lerin Oranı (%)	ABD	AB	HİN.	JAP.	İNG.	KOR.	İN	KAN.	TÜR.
İşletme Sayıları	97.2	98.0	98.6	99.0	96.0	99.0	99.4	98.0	99.8
İstihdam	49.0	70.0	63.2	81.0	36.0	69.0	69.7	60.0	76.7
Yatırım	38.0	59.7	27.8	40.0	29.5	50.0	48.5	-	26.0
Üretim Payı	36.2	-	50.0	51.0	25.1	34.5	43.2	-	37.7
İhracat Payı	32.0	12.0	40.0	38.0	22.2	43.0	62.3	10.0	10.0
Kredi Payı	42.7	-	15.3	50.0	27.2	46.8	-	-	5.0

Kaynak: İbrahimi, A. (2006).

Yukarıdaki tabloda çeşitli ülkelerdeki KOBİ’lerle ilgili ekonomik göstergeler verilmektedir. Bu tabloda yer alan ülkelerin ekonomik gösterge oranlarının ortalamaları incelendiğinde, Türkiye’de KOBİ’lerin işletme sayıları içerisindeki oranının dünya ülkeleri ile paralellik arz ettiği görülmektedir. KOBİ’lerin işletme sayıları içerisindeki payının ortalaması %98,33 iken, ülkemizde %99,8’dir. Ülkelerin istihdam içindeki payı %63,84, yatırım içerisindeki payı %39,94, üretim payı %39,67, ihracat payı %29,94,

kredi payı ise %31,17 ortalamalara sahiptir. Ülkemizdeki durum ile tablodaki ülkelerin ortalamaları karşılaştırıldığında ortalama sapma en fazla kredi payında yaşanmaktadır. Tabloda yer alan ülkelerin kredi payı ortalaması %31,17 iken, Türkiye’de KOBİ’lerin kredi payı %5 düzeyindedir. İkinci büyük sapma ihracat payında kendini göstermektedir. Ülkelerin ihracat payı %29,94 ortalamalarda iken ülkemizde bu oran %10,00 düzeyindedir. Bu bilgilere göre ülkemizdeki KOBİ’lerin gelişmiş dünya ülkelerindeki işletmelere göre kredi payı ve ihracat payı yeterli seviyede değildir.

İKİNCİ BÖLÜM

KOBİ'LERİN FİNANSMAN KAYNAKLARI VE SORUNLARI

2.1. KOBİ'LERİN FİNANSMAN KAYNAKLARI

KOBİ'ler gerek kuruluş esnasında gerekse işletme döneminde faaliyetlerini sürdürebilmeleri için finansman kaynaklarına ihtiyaç duyarlar. Finansman ihtiyaçlarını karşılayacakları kanallar çeşitli olmakla beraber genelde; öz sermaye, banka kredileri, finansal kiralama, satıcı kredileri, faktöring, forfaiting, sermaye piyasası yoluyla sağlanan fonlar ve devletin tarafından sağlanan teşvik, destek ve yardımlardır olarak sıralanabilir (Akkuş, 2009).

Günümüze kadar yapılan birçok araştırmaya göre KOBİ'lerin büyük işletmelere oranla daha fazla finansman açığı yaşadıkları belirlenmiştir. Yapılan bir araştırmaya göre; dışarıdan yabancı kaynak kullanma oranı büyük işletmelerde %40 iken, KOBİ'lerde bu oran %20 civarındadır (World Bank, 2008, s.46). Bu durum KOBİ'lerin gerek yatırım aşamasında gerekse işletme faaliyeti aşamasında yeterince yabancı kaynaklardan faydalanamadığını, kullandıkları finansal kaynakların çeşitliliğinin kısıtlı olduğunu ve oldukça fazla finansal sorunlarla karşılaştıklarını göstermektedir.

Devletin sağlamış olduğu teşvikler ile kamu ve özel kesime ait bankaların vermiş olduğu krediler KOBİ'lerin finansman kaynaklarının başında gelmektedir. Ancak AB'de kredilerin %45'ini KOBİ'ler kullanırken bu oran Türkiye'de %5 seviyelerindedir. Banka kredilerinin ülkemizdeki KOBİ'ler için başta gelen finansman kaynaklarından biri olmasına rağmen kullanım düzeyinin gelişmiş ülkelere göre oldukça düşük olması işletmelerimizin finansman sağlama konusunda büyük sorunlar yaşadıklarının göstergesidir. KOBİ niteliğindeki işletmeler içerisinde özellikle küçük ölçekli işletmeler, finans kaynaklarını tanıdıkları kişileri gayri resmi ortak olarak işletmeye alarak veya akraba ve dostlardan hatır karşılığında almış oldukları ödünç paralardan sağlamaya çalışmaktadırlar (Gençtürk, 2005, s. 195).

Çalışmanın bundan sonraki kısmında KOBİ'lerin finansman kaynaklarından öz sermaye, banka kredileri ve alternatif finans yöntemlerine değinilecektir.

2.1.1. Öz Sermaye

Öz sermaye, işletmenin kuruluşu esnasında ve faaliyete başladıktan sonraki dönemde işletmenin sahibi veya ortakları tarafından sağlanan kaynaklar olarak tanımlanabilir. İşletmeler kuruluş sırasında güçlü bir öz sermaye ile faaliyetlerine başlayacağı gibi, kurulduktan sonra, yasal kuruluş şekline göre değişmekle beraber, şirkete yeni ortak veya ortaklar olarak sermayesini arttırabilir. Sermaye arttırmanın bir diğer yöntemi ise pay senedi çıkarmak veya işletme faaliyetlerinden elde edilmiş kârları işletme faaliyetinin finansmanında kullanmaktır (Akgüç, 1998, s. 753).

Ülkemizde KOBİ'lerin genel olarak kuruluşu ve idare ediliş şekli incelendiğinde geleneksel alışkanlıkların hâkim olduğu görülmektedir. Doğal olarak bu geleneksel yapı içinde finansal kaynakların seçimi de geleneksel yapı göz önüne alınarak yapılmaktadır. KOBİ'ler de başlangıç sermayesinin kaynağı kişisel tasarruflar ile akraba ve yakınlardan alınan borçlarla oluşturulan öz sermaye olmaktadır. Genellikle sınırlı veya yetersiz öz sermaye ile işe başlanan küçük ve orta ölçekli işletmeler, daha kuruluş aşamasında başlayan ve işletme faaliyet dönemine ciddi etki yapan finansal güçlüklerle karşılaşmaktadır (Öndeş, Güngör, 2013, s.3).

Kahramanmaraş'ta yapılan bir araştırmaya göre: İşletmelerin sermaye yapılarının dağılımı incelendiğinde; işletmelerden %49'unun sermayesinin tamamının öz kaynağa dayalı olduğu belirtilmiştir. Aynı araştırmada işletmelerin %13'ünün %90'dan fazla öz kaynağa dayalı olduğu, %22'sinin %11-%30 arası yabancı kaynağa dayalı, %7'sinin %31-%50 arası yabancı kaynağa dayalı, %9'unun %51-%70 arası yabancı kaynağa dayalı olduğu belirlenmiştir (Ayrıçay, Kök, 2009, s.110).

Bu bilgiler ışığında ülkemizdeki işletmelerin büyük bir kısmının öz kaynak ile yatırımlara giriştiğini ve alternatif finans kaynaklarından yeterince yararlanamadıkları söylenebilir.

2.1.2. Banka Kredileri

Bankaların ülke ekonomilerinde üstlendikleri bazı roller vardır. Bu rollerin başında, tasarruf sahipleriyle fona ihtiyaç duyan gerçek veya tüzel kişiler arasında aracılık yapma faaliyeti gelmektedir. Bankalar, fon sağlama faaliyetini çoğunlukla kredi açma yoluyla yerine getirmektedirler. Kredi, bankaların gerçek veya tüzel kişilere belirli miktardaki bir parayı belirli bir süre için ödünç vermesi, bu kişilerin lehine bir işin yerine getirilmesi veya bir borcun ödenmesi hususunda taahhütte bulunması yada teminat gösterme şeklinde tanımlanabilir (Girginer, 2008, s. 132).

KOBİ'ler öz kaynak yetersizliğini oto finansman yoluyla giderebilecek kadar karşılayamadığından, finansal raporların düzenli hazırlanmasından ve kamuoyunu yeteri kadar bilgilendirememekten kaynaklanan bazı yönetsel sorunlardan dolayı sermaye piyasasından yeteri kadar faydalanamamaktadır (Girginer, 2008, s. 132).

Banka dışı finans kurumlarının ülkemiz finans sistemi içerisinde küçük bir yer teşkil etmesi KOBİ'lerin fon ihtiyacını karşılamada karşılaştıkları diğer bir zorluktur. Dolayısıyla KOBİ'ler için bankacılık sektöründen alınan krediler büyük önem kazanmaktadır. Bununla birlikte, Türkiye'de KOBİ'lerin banka kredilerine erişiminde gerek ülke ekonomisindeki istikrarsızlıklar, gerekse KOBİ'lerin kendilerine özgü bazı koşullardan kaynaklanan bazı problemler bulunmaktadır. İşletme yönetiminde ve örgüt yapısındaki eksiklikler, finansal yönetim zafiyetleri, muhasebe ilkeleri ve standartlarıyla bağdaşmayan mali tablolar ve öz kaynak yetersizliği bankacılık sektörünün kredi verme konusunda çekimser davranmasına yol açmıştır. Dolayısıyla bankacılık sektörü kredi politikasını daha çok büyük işletmelere yönlendirmiştir (Çelikkol, Çelikkol, Koç, 2008, s.260).

KOBİ kredilerinin yıllara göre gelişimi incelendiğinde; sürekli artış eğilimi içinde oldukları görülmektedir. Nakdi kredilerin 2011 yılında bir önceki yıla göre %29,2 oranında arttığı, Eylül 2012'de ise yıllık olarak %10,2 oranında bir artışın olduğu görülmektedir. Aynı dönemlerde nakdi kredilere göre daha yavaş bir hızla da olsa, gayri nakdi kredilerin de önemli ölçüde arttığı görülmektedir. Bankacılık sektörünün toplam nakdi kredileri içinde KOBİ kredilerinin payı, 2006-2011 döneminde ortalama %24,1

oranında gerçekleşmiştir. Nakdi KOBİ kredileri sektörün tüm nakdi kredileri içindeki payı Eylül 2012'de %22,3 olarak gerçekleşmiştir (Kavcıoğlu, 2013, s. 185).

KOBİ'ler özellikle gelecekte işletmelerini büyütme istediklerinde kolay yöntem olarak banka kredilerine başvurabilirler. Banka kredileri kısa, orta ve uzun vadeli olabilmektedir.

Kısa Vadeli Krediler: ticaret bankaları tarafında en fazla 1 yıl süreyle işletmelere verilen kredilerdir. Bu kredi türü, satıcı kredisinden sonra en fazla kullanıma sahip finansman kaynağıdır (Özdemir, 1997, s. 340).

Firmalar genellikle işletme sermayesi ihtiyacını karşılamak ve alacak ile stok finansmanını sağlamak amacıyla kısa vadeli kredilere başvurabilirler. Kısa vadeli krediler uzun vadeli kredilere göre daha az maliyetli olduğundan işletmeler tarafından daha çok tercih edilebilmektedir.

Hız, esneklik ve maliyetin uzun vadeli borca göre daha ucuz olması da kısa vadeli borç kullanımının başlıca avantajlarıdır (Yaşar, 2006, s.14). Bu avantajlar aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Hız (Krediye Ulaşma Kolaylığı): Kısa vadeli borç, uzun vadeli borçtan daha çabuk alınabilir. Bankalar uzun dönemli kredi vermeden önce kredi talebinde bulunan şirket üzerinde detaylı bir inceleme yapacaklar ve borç sözleşmesini daha detaylı olarak düzenlenmek zorunda kalacaktır. Çünkü borç süresi uzadıkça işletmenin finansal ve hukuki yapısında değişiklikler olabilir. Bu kredi veren kuruluş açısından daha riskli bir durumdur. Kredi veren açısından risk arttıkça faiz oranı da artmaktadır. Dolayısıyla eğer şirketin fona acilen ihtiyacı varsa kısa vadeli piyasalara bakmak zorundadır.

Esneklik: Esneklik, ihtiyaç anında fonların değişik alternatiflerinin var olması ve gerekli fonların elde edilmesidir. Eğer fon ihtiyacı mevsimlik veya dönemlik ise uzun vadeli kredilerden kaçınmak işletme açısından daha ekonomiktir.

Maliyet: Banka kredilerinin maliyeti vade bakımından faiz oranına bağlıdır. Yani işletme açısından borç maliyeti ile faiz oranı doğru orantılıdır. Gerek teorik olarak

ve gerekse uygulamada kısa vadeli kredilerin riski uzun vadeli kredilerin riskinden daha düşük olduğundan, kısa vadeli kredilerin faiz oranı uzun vadeli kredilerin faiz oranından daha düşüktür. Kredi maliyeti, doğal olarak firmaların, finansman kaynakları arasında tercih yaparken dikkate almaları gereken önemli bir unsur olmaktadır. Bu nedenle işletmelerin kısa vadeli kredileri tercih etme eğiliminde olmaları olağan bir durumdur.

Orta Vadeli Krediler: Gelişmiş ülkelerin ekonomilerine bakıldığında 1-5 yıl arasındaki süreler orta vade, 5 yıl ve üstü ise uzun vade olarak kabul edilmektedir. Ancak enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde istikrarsızlık, bunun sonucunda yüksek fiyat artışları yaşanmaktadır. Dolayısıyla gelecekteki belirsizlikler uzun vadeyi ortadan kaldırmaktadır. Orta vade de uzun vade olarak benimsenmektedir. Ülkemizde de buna benzer bir durum mevcuttur. Orta vadeli krediler olarak adlandırılan bu krediler, nakdi bir kredi türüdür (Özdemir, 1997, s.340).

Uzun Vadeli Krediler: Orta vadeli kredilerin taşıdığı özellikler ile benzer olduğu söylenebilir. Bankalar, kredi talep eden işletmelerin bu taleplerine cevap verirken, işletmelerin nicel ölçütlerinin yanında nitel kriterlerini de dikkate almak zorundadır. İşletmelerin nicel ölçütleri; kurumun öz sermayesi, borç ödeme gücü, faaliyet karı gibi mali yapısını ortaya koyan kriterlerdir. Nitel kriterler ise; işletmenin yönetim yapısı, piyasadaki itibarı, firmanın faaliyette bulunduğu sektör ve sektör içindeki yeri ve önemi, ortaklarının piyasadaki tanınmışlığı, ticari ilişki içerisinde bulunan şirketler ve finans sektörünün kurum hakkındaki düşünceleri gibi faktörlerdir. Dolayısıyla bankalar uzun vadeli kredi taleplerinin değerlendirilmesinde birçok kriteri incelemek ve değerlendirmek durumundadır. Bu durum kredi talebinde bulunan işletmelerin uzun vadeli krediyi zorunlu olmadıkça tercih etmemelerine neden olmaktadır (Girginer, 2008, s. 133).

2.1.3. Alternatif Finansman Yöntemleri

Çalışmanın bu bölümünde alternatif finansman yöntemleri olarak; ticari krediler (satıcı kredileri), finansman bonosu, faktöring, sermaye piyasası araçlarıyla sağlanan fonlar, finansal kiralama (leasing), forfaiting, risk sermayesi, barter ve devlet ve diğer kurumlardan sağlanan destek ve yardımlar incelenmiştir.

2.1.3.1. Ticari Krediler (Satıcı Kredileri)

Ticari kredi veya satıcı kredisi olarak da bilinen bu kredi türü, satıcının alıcıya malını satabilmek amacıyla açmış olduğu bir kısa vadeli kredi olarak ifade edilmektedir. Ticari krediler, özellikle ABD ve diğer gelişmiş ülkelerde geniş bir kullanım alanına sahiptir. Amerikan firmaları için yapılan bir araştırmaya göre, firmaların ticari kredilerden yararlanma oranı, toplam finansman kaynakları içinde işletme büyüklüğüne bağlı olarak %5 ile %25 arasında değişmektedir. Sadece üretim işletmeleri olarak bakıldığında, bu kredilerden faydalanma oranı toplam kaynakların %18'ini oluşturmaktadır (Özdemir, 1997, s. 338).

Ticari krediler bir çok işletme tarafından kullanılan bir finansman kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer kredi türlerinden yeterli miktarda fayda sağlayamayan küçük ölçekli işletmelerin ticari kredilere daha çok önem verdikleri ileri sürülebilir.

İşletmeler ticari kredileri, genellikle firmanın işletme sermayesi olarak kullanmak durumunda kalabilmektedir. İşletmeler kendi ticari döngüsü için ihtiyaç duyduğu süreye göre ticari kredi kullanabilirler. Burada firmaların ticari hayattaki prestiji ve güvenilirliği çok önemli olabilmektedir. Özellikle küçük işletmeler bu satıcı kredilerini iyi yönetemezlerse, bu krediden zamanla daha az faydalanabilirler. Bu durumda alternatif kredi kaynakları da yoksa firmanın geleceği ciddi bir şekilde tehlikeye girebilmektedir.

Ticari krediler genellikle açık hesap ve borç senetleri şeklinde uygulanmaktadır. Özellikle senet yerine kullanılmaya başlanan çek ülkemizde artık ticari gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Açık hesap; satıcı firmanın güvenilir alıcılarına özel olarak düzenlenir ve belli bir vadeye kadar ödeme kolaylığı sağlamaktadır. Borç senetleri; satıcı tarafından alıcıya belli bir vadede ödenmek üzere düzenlenen senetlerdir. Satıcı bu senetleri vadelerinden önce herhangi bir bankaya kırdırarak erken tahsil yoluna gidebilir (Özdemir, 1997, s. 339).

Finansman Kaynağı Olarak Ticari Kredilerin Üstünlükleri

-Kolay elde edilebilir olması: Birçok firma, banka kredisi kullanamadıkları dönemlerde satıcı kredilerine başvururlar. Bankalarda kredi kullanma imkânı olan firmalar bile, bazı durumlarda satıcı kredilerinden faydalanmaktadır. Bankalar nezdinde kredi değerliliği düşük olan, kredi limitleri sınırlı olan firmalar, banka kredilerinden ziyade, satıcılar tarafından güvenilir işletmelere sağlanan bu tür kredilerden geniş ölçüde faydalanmaktadır (Akgüç, 1998, s. 530).

-Esneklik: Satıcı kredilerinin esnekliği, işletmelerin bu tür kredilerden istedikleri sürece yararlanmalarını ifade etmektedir. Satışların canlı olduğu dönemlerde müşteri talebini karşılayabilmek için stok tedariki yapan firmalar, stokların finansmanı için satıcı kredilerinden büyük ölçüde yararlanabilir. Satışların artması ile satıcıya olan borçlarını ödeme olanağını elde eder. Özellikle satış hareketliliği belli dönemlerde yoğunlaşan firmalar bu dönemler öncesi satıcı kredilerinden daha büyük ölçüde faydalanma olanağı elde eder (Akgüç, 1998, s. 531).

-Formalite azlığı: Satıcı kredilerinden yararlanmak için herhangi bir başvuru yapmaya, form doldurmaya gerek yoktur. Bu krediler işletmelerin ticari faaliyet döngüsü içinde kendiliğinden oluşan finansman kaynaklarıdır (Akgüç, 1998, s. 531).

-Düşük maliyet: Satıcı kredilerinin maliyetinin düşük veya yüksek oluşu, satıcı firmanın ve piyasanın durumuna göre değişmektedir. Arz ve talep durumuna göre satıcı firmalar kredili satışlarının pozisyonlarını ve vade farkı adı altında malın satış bedeline eklediği tutar değişmektedir. Satışlarını artırmaya veya yeni pazarlara girmeye çalışan işletmeler, müşteri sayısını artırmak için müşterilerine uygun kredi sağlayabilir (Akgüç, 1998, s. 532).

-Kredinin yenilenmesi ve vadelerinin uzatılabilmesi: Ekonomik kriz ve işletmelerin satışta zorlandığı dönemlerde, satıcı firma müşterilerine satış kredilerini yenileyebilir ya da kredi vadelerinin uzatılmasında müşterilerine kolaylık sağlayabilir (Akgüç, 1998, s. 533).

Finansman Kaynağı Olarak Ticari Kredilerin Sakıncaları

-*Yüksek maliyet:* Satıcı kredilerinin maliyeti bazen alternatif kredi kaynaklarına göre daha yüksek olabilir. Özellikle alternatif kredi imkânları kısıtlı olan ve likidite durumu zayıf olan firmalara satıcı firma tarafından kredili satış yapılırken, alıcı firmanın bu zafiyeti değerlendirilip daha yüksek fiyat uygulayabilirler (Akgüç, 1998, s. 533).

-*Satıcı kredilerinin kullanıma elverişli olması:* Satıcı kredilerinin ticari faaliyet sırasında kendiliğinden ortaya çıkışı, kredi sağlamadaki kolaylıklar ve piyasada çok sayıda satıcı kredi alternatiflerinin oluşu firmaları aşırı borçlanmaya itebilir. Bu durum kredi kullanan işletme açısından büyük finansal sorunlara yol açabilir (Akgüç, 1998, s. 533).

2.1.3.2. Finansman Bonosu

Finansman bonusu, süreleri 2 ile 6 ay arasında değişen ve büyük şirketlerin kısa süreli finansman sağlama amacıyla çıkardıkları para piyasası araçlarındandır (Özdemir, 1997, s. 345). Finansman bonusu daha çok fon fazlası bulunan şirketlere satılmakta ve böylece işletmelerin kısa süreli nakit paraya olan ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar.

2.1.3.3. Faktöring

Faktöring işlemi, işletmelerin mal ve hizmet satışlarından doğan kısa süreli alacakların faktöring hizmeti veren bir finansal kurum tarafından satın alınarak, satış bedelinin vadesinde tahsilini üstlenmesi, vadeden önce belirli oranda ödemede bulunması, alacağın tahsil edilememe riskinin üstlenilmesi, alacak kayıtlarının tutulması ve bunun karşılığında bir komisyon alınması işlemi olarak tanımlanabilir (Özdemir, 1997, s. 345).

Faktöring, işletmelerin kuruluştan sonra sıkça karşılaştıkları çalışma sermayesi sıkıntılarının giderilmesi açısından önemli bir rol oynamaktadır. Faktör kurum tarafından zorunlu olmamakla beraber alacakların tahsili beklenmeksizin işletmeye belli bir ön ödeme yapılarak işletmeye finansman kolaylıkları sağlanmaktadır (Şenel, 1997, s. 19).

KOBİ'lerin temel finansman sorunlarından olan likidite sorununu giderme yöntemlerinden biri de faktöring piyasasıdır. KOBİ'lerin gerek finansman bonusu gerekse faktöring işlemlerine başvurmasının temel nedeni, karşılaştığı çalışma sermayesi yetersizliğini gidermek istemesidir. Çalışma sermayesi yetersizliği ve nakit akışında sıkıntı çeken işletmelerin bu sıkıntılarını gidermek için faktöring işlemine başvurdukları bilinmektedir (Şenel, 1997, s. 19).

Faktöringin yurt içinde faaliyet gösteren işletmeler için ve yurt dışında faaliyet gösteren (ihracat-ithalat) işletmeler için bazı avantajları vardır (<http://www.kentfactoring.com.tr/FaktoringAvantajlari.html>).

Yurtiçi Faktöring Avantajları:

- KOBİ'ler vadeli alacaklarını devrederek likidite sağlarlar.
- Borçluya vade imkânı sunulabildiği için, satış hacimleri ve rekabet güçleri büyür.
- Faktöring işlemi işletmelerin işletme sermayesini arttırır, bilanço daha likit hale gelir ve işletmenin kredibilitesi yükselir.
- Düzenli yapılan araştırmalarla işletmelerin borçlunun mali durumu hakkında haberdar olması sağlanır.

Yurtdışı Faktöring Avantajları:

- Mal mukabili ihracat işlemlerinde ithalatçı firmaların akreditif açmadan ticaret yapmalarına imkan tanır. Ayrıca ithalatçı firma ödemelerini bulunduğu ülkedeki faktöring şirketine yaparak daha ucuz ve daha hızlı bir ticaret gerçekleştirir.
- Dış ticaretle uğraşan KOBİ'ler yurtdışı pazarının alıcı firma riskini faktöring şirketine devrederek pazar imkânlarını genişletebilir.
- Alıcı veya satıcı arasında çıkabilecek anlaşmazlıklar, faktör firma tarafından çözüme kavuşturulur.

2.1.3.4. Sermaye Piyasası Araçlarıyla Sağlanan Fonlar

KOBİ'lerin finansman sorunlarının çözümünde banka kredileri önemli bir yer tutmaktadır. Banka kredileri tek başına bu sorunu çözmede yetersiz kalmaktadır.

Dolayısıyla, işletmeler alternatif finansman kaynaklarına yönelmek ve sermaye piyasasından kaynak temin etmek durumundadırlar. KOBİ'lerin sermaye piyasasından fon temininde karşılaştıkları önemli sorunların başında borsa kotasyon şartları gelmektedir. Borsada sadece borsa kotunda bulunan az sayıda şirketin hisse senetleri işlem görmektedir. KOBİ'leri borsa kotuna girdirecek; en az sermaye, en az dönem karı, halka açılma oranı gibi sayısal şartlar ile, hisse senedinin oy hakkı, oy hakkının eşit olması gibi niteliksel şartları zorlaması gerekmektedir (Şenel, 1997, s. 105).

KOBİ'lerin sermaye piyasasında karşılaştıkları sorunlardan dolayı bu piyasadan yararlanmaları yalnızca menkul kıymetle sınırlı kalmaktadır (Türköz, 2008, s.29).

KOBİ'lerin yararlanabileceği sermaye piyasası türleri; tezgah üstü piyasalar, bölgesel pazarlar ve yeni şirket pazarları olarak sınıflandırılabilir.

-Tezgâh Üstü Piyasalar: Bu piyasalar belirli ve kayıtlı bir varlığı olmayan piyasalardır. Elektronik olarak birbirine bağlı kayıtlı olmayan menkul kıymetlerin alımı ve satımını yapan çok sayıda komisyoncu ve acentenin bir araya gelerek oluşturduğu piyasa olarak açıklanabilir. Günümüzde bu piyasalar, küçük işletmelere, örgütlü piyasalarda gerçekleştirilmeyen her menkul değer işlemi için gerekli olanakları sağlayan piyasalar olarak tanımlanmaktadır (Brigham, 1996, s. 76).

-Bölgesel Pazarlar: Ülkemizde Borsa İstanbul'da, (BIST) ulusal pazarda işlem görme koşullarını taşımayan bölgesel nitelikte, küçük ölçekli olan, ancak gelişme potansiyeli olan işletmelerin sermaye piyasasından fon temin etmek amacıyla 03 Ocak 1995 tarihinde alınan kararla Borsa İstanbul bünyesinde 'Bölgesel Pazar' oluşturulmuştur (Şenel, 1997, s. 114).

Bu uygulamanın amacı; işletmelerin borsada işlem görebilmeleri için Kotasyon Yönetmeliği'nde belirtilen maddi koşulları sağlamaları gerekmektedir. Bölgesel nitelikteki KOBİ'lerin halka açılarak sermaye piyasasından kaynak kullanabilmelerini, dolayısıyla yatırım ve aktiflerini artırarak ulusal pazar kriterlerine ulaşmalarını sağlamak amaçlanmaktadır. Ulusal pazarda işlem gören ancak gerekli koşulları kaybeden işletmeler ulusal pazardan bölgesel pazara düşürülmektedir (Şenel, 1997, s. 114).

-*Yeni Şirket Pazarları*: Borsa İstanbul (BIST), 3 Nisan 1995 tarihinde, yeni kurulmakta olan şirketlere kaynak aktarmak amacıyla yeni kurulmuş ve ilk kez hisse senetlerini borsa yoluyla halka arz etmek isteyen işletmeler için ‘Yeni Şirket Pazarı’ını açmıştır. Yeni şirket pazarı yeni kurulan ve büyüme potansiyeli olan KOBİ’ler için sermaye piyasasından fon sağlamak imkânını elde etmiştir (Şenel, 1997, s. 117).

KOBİ’lerin finansmanlarında kullanabileceği sermaye piyasası araçları; pay senedi, tahvil, kar-zarar ortaklığı belgesi ve varlığa dayalı menkul kıymetler olarak sıralanabilir.

-*Pay senedi*; pay senetlerinin satılmak üzere potansiyel müşterilere arz edilmesi ile birlikte KOBİ’ler önemli ölçüde bir kurumsal finansman kaynağına kavuşma imkânına sahip olurlar. Pay senedi yoluyla elde edilen finansman kaynağı işletme için kalıcı bir nitelik taşımaktadır. Pay senedi ile finansman sağlayan işletmeler; piyasada itibar görme, ortaklarına likidite sağlama, işletmenin tanıtımı ve kurumsal yönetimin tesis edilmesi gibi işletme için olumlu sayılabilecek durumlardan yararlanırlar (Akkuş, 2009 s.43).

-*Tahvil*; işletmeler genellikle iki şekilde finansman kaynağı sağlar. Bunlar; borç almak ve öz kaynak kullanımı şeklinde yapılmaktadır. Tahvil, bir özel kesim şirketi veya kamu kesimi tarafından çıkarılan ve bir yükümlülüğü ifade eden uzun vadeli bir borçlanma senedir (Brigham, 1996, s. 193).

KOBİ’ler için uzun vadeli finansman temin etmek oldukça zordur. Uzun vadeli krediler daha çok büyük ölçekli işletmeler için çıkarılmaktadır. KOBİ’ler tahvil ihraç ederek uzun vadeli bir borç kullanma imkânı bulabilmektedir (Brigham, 1996, s. 193).

-*Kar-zarar ortaklığı belgesi*; KOBİ’lerin sermaye piyasasından fon temin etmelerinin bir başka yöntemi de kar zarar ortaklığı belgeleridir. Yatırımcıların kar ve zarara ortak olma dışında herhangi bir hakka sahip olmamaları, bu sermaye piyasası aracını kullanın işletmeler için bir avantajdır. KOBİ’lerin bu finansal araçtan faydalanmasının önündeki en büyük engel, KOBİ’lerin yapısal sorunlarından kaynaklanan sorunlardır. Finansal açıdan güven vermeyen işletmeler kar zarar ortaklığı

belgelerinden yeterince faydalanamamaktadırlar. Ayrıca ihraç limitleriyle ilgili Sermaye Piyasası Mevzuatı'ndaki bazı sınırlamalar bu finansal aracın KOBİ'ler tarafından serbestçe kullanımı engellenmektedir (Şenel, 1997, s. 133).

- *Varlığa dayalı menkul kıymetler*; varlığa dayalı menkul kıymet, işletme alacaklarının karşılık gösterilmesi yoluyla menkul kıymet çıkarılması işlemidir. Varlığı dayalı menkul kıymet ihracı işletmelere aşağıdaki faydaları sağlar (Özdemir, 1997, s. 349).

- a) Likiditeyi artırma ve işletmelerin likidite sorununa çözüm sağlama,
- b) Yabancı kaynak maliyetlerini azaltarak, işletmelere daha ucuz finansman sağlama,
- c) Finansman kaynaklarını çeşitlendirme ve faiz riskini azaltma
- d) KOBİ'ler için ucuz finansman kaynağı olduğu için gelir artışı sağlama gibi faydalar sayılabilir.

2.1.3.5. Finansal Kiralama (Leasing)

Ülkemizde finansal kiralama olarak uygulanan leasing, bir yatırım malının kullanım hakkının sözleşmeyle belirlenen kiralara karşılığında kiracıya verilmesi, kira sözleşmesi süresince yatırım malının mülkiyetinin leasing şirketinde kalması ve sözleşme süresi sonunda mülkiyetin kiralayana devredilmesine imkan veren bir finansman aracıdır (Atıcı, 2006, s. 64).

Leasing yöntemi ile işletmeler, yatırım varlıklarını satın almak yerine kiralama yoluna giderek yatırım sermayesini işletme sermayesine yönlendirmektedir. İşletme bu sayede verimliliğini ve karlılığını artırmaktadır (Atangüç, 2007, s. 53).

Leasing kavramının değişik türleri ve değişik uygulamaları mevcuttur. Genel olarak faaliyet kiralaması ve finansal kiralama olmak üzere iki şekilde uygulamada karşımıza çıkmaktadır. Faaliyet kiralaması, hizmet veya servis kiralaması olarak da adlandırılmaktadır. Bu tür kiralama, kira süresince kiraya verilen varlığın, her türlü bakım onarım ve servis hizmetlerinin ve bunların giderlerinin kiralayana tarafından

karşılandığı kiralama türüdür. Kira süresinin bitiminden önce varlığın kiralayana geri verilmesi ve değiştirilmesi yapılabilmektedir.

Finansal kiralama, faaliyet kiralamasından farklıdır. Bu türde kiralaayan tarafından kiralaanan varlıkla ilgili herhangi bir gider veya bakım onarım hizmeti üstlenilmemektedir. İşletmeye sadece finansman desteği sağlanmaktadır. Ayrıca finansal kiralamada, faaliyet kiralamasının aksine kiralama süresince herhangi bir değiştirme ve iade söz konusu değildir (Özdemir, 1997, s. 365).

Finansal kiralama (leasing) KOBİ'ler için büyük avantajlar sağlamaktadır. Bunun yanında leasingin kiralaanan varlığın hurda değerinden faydalanamama, teminat sorunu gibi az sayıda sakıncası vardır. Finansal kiralamanın (leasing) başlıca avantajları aşağıdaki gibidir (Kaya, 2007, s. 14).

-KOBİ'lere finansman imkânlarının sınırlı olduğu dönemlerde finansman kolaylığı sağlar.

-Teknolojideki hızlı gelişme, edinilen varlıkların demode olması riskiyle karşı karşıyadır. Finansal kiralama ile kiracının bu riskleri azaltılabilir.

-Ödeme planı banka kredisine göre daha esnekler. Bu durumda işletmeler kendi nakit akışına göre en uygun ödeme planını seçebilir.

-Yatırım projelerine yüksek oranda finansman desteğinin verilmesi,

-İşletmenin iflası durumunda kiralaanan varlığın iflas masası dışında kalması,

-Finansal kiralamada KDV oranının belli mallarda düşük olması gibi avantajlar sayılabilir.

Finansal kiralamanın KOBİ'ler için pek çok yararlarının olmasının yanında, yapılan araştırmalara göre ülkemizde bu finansman aracının pek kullanılmadığı ortaya çıkmıştır. Malatya'da KOBİ'ler üzerinde yapılan bir araştırmaya göre, işletmelerin daha önce %38,5'i finansman ihtiyacını karşılamada leasing yöntemini kullanmıştır (Kaya, 2007, s. 103). Bu durum KOBİ'lerin alternatif finansman kaynaklarına değişik nedenlerden yönelemediğini göstermektedir.

2.1.3.6. Forfaiting

Dünyada globalleşme ve uluslararası firmaların artması sonucu işletmelerin dış ticaretinde meydana gelen gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkan forfaiting, faktöriye benzeyen bir finansman yöntemidir. Forfaiting, dış ticaretin finansmanında kullanılan orta vadeli bir finansman kaynağı olup daha çok yabancı para birimleri üzerinden işlem yapılan bir finansman tekniğidir. Forfaiting işleminde, forfaiting kuruluşu, alacakların tahsiliyle ilgili riskleri üstlenmektedir. Kuruluş tahsil edemediği alacaklarla ilgili alacak hakkını kendisine devreden işletmeye başvuramamaktadır. Buna rucu edilemez forfaiting adı verilir (Özdemir, 1997, s. 381).

Forfaiting işleminin KOBİ'lere sağladığı avantajlar şöyledir (Özdemir, 1997, s. 381);

-Özellikle ihracatçı firmaya nakit akışı sağlamanın yanında, yeni bir finansman kaynağıdır.

-Forfaiting işlemi basit olduğundan uygulanabilirliği yüksektir.

-İşletmenini kredili mal satışından doğabilecek alacaklarının riski forfaiting ile ortadan kalkar.

-Forfaiting işlemi sabit faizlidir. İşletme bununla faiz oranı riskinden kendini arındırılmış olur.

Yukarıdaki avantajlarının yanında, forfaiting maliyetlerinin içerisinde risk primi mevcut olduğundan maliyetleri yüksek olması gibi dezavantajları mevcuttur.

2.1.3.7. Risk Sermayesi

Risk sermayesi; iyi bir iş kurma fikri, girişimcilik yeteneği ve bilgisi olan, ancak bu fikrini gerçekleştirecek sermayesi olmayan girişimcilere iş kurma fikirlerini destekleyen ve bu fikre finansman sağlayan bir yöntemdir (Civil, 2008, s. 4).

Bu tanımlardan hareketle risk sermayesi; iyi bir yatırım fikrine sahip girişimciye, yeni kurulmuş ve gelişme şansı yüksek olan işletmelere, yüksek gelir elde etme hedefi olan risk sermayesi şirketleri tarafından beğenilen iş ve işletmelere riske katlanarak ortak olunması yoluyla sermaye sağlanması işlemi olarak açıklanabilir. Bu yöntemle finansman ihtiyacı olan işletmeler öz sermaye ile ihtiyaçlarını karşılamakta ve yatırım

fikrini gerçekleştirme olanağı bulabilmektedir. Ayrıca payların değerindeki artışlar işletmenin değerinde de artış meydana getirebilmektedir. Sermaye şirketleri üstlendiği riske karşılık işletmenin değerindeki artıştan ve kar payından yararlanabilmektedirler.

2.1.3.8. Barter

Barter en basit anlamıyla ‘takas’ ya da ‘değiş-tokuş’ olarak tanımlanabilmektedir. İşletmenin satın aldığı mal ve hizmetlerin bedelini, işletmenin kendi ürettiği veya sahip olduğu mal veya hizmetlerle karşılama işlemi olarak açıklanabilir.

Barter takas olarak adlandırılrsa bile, bu sistem takas veya değiş-tokuştan daha ileri bir kavramdır. Barter; çok sayıda alıcı ve satıcının bir araya geldiği, belli kurallar ve kriterler içerisinde alıcı ile satıcının haklarının ve sorumluluklarının belirlendiği bir sistemdir. Barter uluslararası ticarete konu olan bir organizasyondur. Bu organizasyonda takas yapan işletme sayısı yüzler hatta binlerle ifade edilebilir. Barter sistemi bu işletmeler arasında en uygun takası eşleştiren bir sistemdir (Arzova, 2001, s. 68).

Barter; para vermeden alış veriş imkânı tanıdığından dolayı KOBİ’ler için uygun bir finansman tekniğidir. İşletmelerde, işletme sermayesinin azaltılması işletmenin ürettiği veya sattığı mal ve hizmetlerin girdi maliyetlerinin azaltılmasıyla mümkündür. Barter finansman tekniği, girdi maliyetlerini en aza indiren bir tekniktir. Çünkü barter sistemiyle yapılan finansman; mal ve hizmet alımlarının para yerine, yine mal ve hizmetle yapılması anlamındadır. Bu da işletmelerin parayı elde etmek için katlandıkları faiz yükünden kurtarmaktadır (Akkuş, 2009, s. 44).

2.1.3.9. Devlet ve Diğer Kurumlardan Sağlanan Destek ve Yardımlar

Küçük ve Orta ölçekli İşletmeler (KOBİ) ülkelerin ekonomik kalkınmadaki genel performansında çok önemli rol oynamaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik iyileşmede KOBİ’ler temel yapı taşıdır. Malezya’da 2003 yılında yapılan bir araştırmaya göre KOBİ’ler ülkedeki işyerlerinin %99’unu oluşturmaktadır. Aynı araştırmada toplam istihdamın %56’sı KOBİ’ler tarafından sağlanmaktadır. Bütün

bunlar dikkate alındığında KOBİ'ler ülkelerin kalkınmasında önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla hükümetler sürekli bu işletmelere çeşitli mali ve mali olmayan destekler vermektedir (Hamid, Noor, Zain, 2011).

Ülkemizde KOBİ'lere yapılan devlet destekleri 3. bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir.

2.2. KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARI

Türkiye'de KOBİ'lerin sorunları ile ilgili yapılan araştırmalara göre finansman sorunu genellikle ilk sırada yer almaktadır. Bunun temel nedenlerinden bir tanesi KOBİ'lerin ülkemizde dağıtılan kredilerin sadece %5'inden faydalandığı gerçeğidir. Bu durum Amerika Birleşik Devletleri'nde %42,7, Almanya'da %35,0, Japonya'da %50,0, İngiltere'de %27,2 ve Güney Kore'de %45,8 gibi gerçekleşmekte ve Türkiye ile karşılaştırılmayacak kadar yüksektir (Müftüoğlu, 2007, s. 312).

Türkiye'de KOBİ'lerin ekonomik, sosyal ve geleneksel yapılarından kaynaklanan finansman sorunları ana başlıklar olarak (Müftüoğlu, 2007, s. 312);

- Öz kaynak yetersizliği,
- İşletme sermayesi yetersizliği,
- Kredi yoluyla finansmanda karşılaşılan sorunlar,
- Sermaye piyasasından fon elde etmede karşılaşılan sorunlar,
- Finansal yönetimde yetersizlik,

şeklinde sıralamak mümkündür.

2.2.1. Öz Kaynak Yetersizliği

İşletme sahibi veya sahipleri tarafından işletmeye konulan sermaye, firma faaliyetleri sonucunda oluşan karın işletmede bırakılan kısmı ve kar yedekleri işletmenin öz kaynağını oluşturur. KOBİ'ler henüz yatırım aşamasında iken gerekli bilgi alışverişinin yapılamaması, yatırım etütlerinin yeterli olmaması, alt yapı eksiklikleri ve gerekli devlet desteğinden faydalanamama gibi nedenlerden yeni girişimciler piyasaya girerken büyük sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Ülkemizde kişi başı milli gelirin az olması kişilerin tasarruf eğilimlerini azaltmakta bu durum yatırımları

finanse edecek öz kaynak sıkıntısını ortaya çıkarmaktadır. Ülkemizde kredi maliyetlerinin yüksek olduğu durumlarda işletmeler genellikle oto finansman yöntemiyle finansman ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadırlar (Yörük, Ban, 2003, s.28).

Yapılan araştırmalara göre KOBİ'lerin en önemli sorunlarının başında, %35.11 ile kredi temininde yaşanan güçlükler gelmektedir. Bu sorunu takiben, %14,95 oranla pazarlama sorunu, %14.66 oranla nitelikli eleman sorunu ve %12.24 oranla öz kaynak sorunu gelmektedir (Yörük, Ban, 2003, s.63).

2.2.2. İşletme Sermayesi Yetersizliği

İşletme sermayesi, genel olarak, işletmenin kısa süreli, normalde bir hesap döneminde paraya çevrilebilir ekonomik değerlere yapılan yatırımdır (Özdemir, 1997, s. 163).

Sabit yatırımlarla kuruluşunu tamamlayan işletmelerin faaliyetlerine devam edebilmeleri için işletme sermayesini karşılamış olmaları gerekmektedir. Ancak birçok işletme kuruluş için gerekli sermayeyi temin ederken, sonrasında işletmenin faaliyetlerine başlaması için zorunlu olan işletme sermayesini göz ardı etmektedir. Bu durum işletmelerin henüz kuruluş aşamasında iken kapanma riskiyle karşı karşıya kalması anlamına gelmektedir (Özdemir, 1997, s. 163).

KOBİ'ler işletme sermayesi ihtiyacını kendi sınırlı kaynakları ile çözemediklerinden, değişik borçlanma araçlarına başvurumaktadırlar. Bu durumda gerekli şartları yerine getiremeyen işletmeler yüksek kredi maliyetlerini kabul etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu durum KOBİ'lerin kapasite kullanımını modernizasyonunu ve pazara açılmalarını engellemektedir (Yörük, Ban, 2003.).

2.2.3. KOBİ'lerin Kredi Yoluyla Finansmanda Karşılaştıkları Sorunlar

KOBİ'ler bankacılık sistemine başvurduklarında; bürokratik engeller, işletmenin yatırım planıyla uyumsuz kısa vadeler, yüksek faiz oranları, firma için uygun olmayan ödeme koşulları ve teminat gibi bazı önemli sorunlarla karşılaşabilmektedirler.

Bankacılık sisteminden kaynaklanan sorunlar ve KOBİ'lerin muhasebe kayıtlarını tam yerine getirememelerinden, işletmelerin performansları bilançolarda tam olarak yer almamaktadır. Bu durum bankaların kredi değerlendirmelerini yaparken hassas davranmalarını ve KOBİ'leri riskli olarak görmelerine neden olmaktadır. Ayrıca bankaların kredileri kısa vadeli olarak planlamaları KOBİ'lerin ihtiyacına cevap verememektedir. Bu durum işletmelerin finansman kaynakları için çok önemli olan banka kredilerine mesafeli durmalarına, bankacılık sektörünün ise KOBİ'lere yeterli uygun kredi açmamasına neden olmaktadır (Akkuş, 2009, s. 54).

KOBİ'ler kredi yoluyla finansmanda en çok teminat gösterememe sorunuyla karşılaşmakta ve finansman ihtiyacını gidermek için başvurulmuş kredi kuruluşunun şart koştuğu teminatı veya ipoteği karşılayamamaktadırlar. Büyük işletmeler kredilere karşılık işletme varlıklarını teminat gösterme olanağına sahipken KOBİ'ler, kredilerini daha çok kişisel mal varlıklarını teminat göstermek durumunda kalmaktadır. Bu durum iflas halinde işletme sahibini büyük bir mali kriz ile karşı karşıya bırakmaktadır. Dolayısıyla yatırımcıların banka kredilerine karşı çekimser davranmalarına neden olmaktadır. Ayrıca kredi kurumlarının ağır teminat koşullarını yerine getiremeyen ve kredi kuruluşuna karşı güvensizlik duyan işletme sahipleri kredi ihtiyacını karşılamada tefecilere ve yasadışı yöntemlere itmektedir (Yörük, Ban, 2003, s. 31).

2.2.4. Sermaye Piyasasında Fon Elde Etmede Karşılaşılan Sorunlar

Büyük işletmeler için en önemli fon kaynaklarından biri olan sermaye piyasası, orta ve uzun vadede işletmelere fon sağlayan bir yöntemdir. Ancak bu önemli fon kaynağından KOBİ'ler yeterince faydalanamamaktadırlar. Bunun en önemli nedenlerinden birisi sermaye piyasasındaki mevcut düzenlemelerdir. SPK'nın sermaye piyasasından fon toplamak için zorunlu kıldığı koşulları KOBİ'lerin karşılaması çok zordur (Sarıaslan, 1996, s. 66).

Bankacılık sektörünün kredi için şart koştuğu kriterleri yerine getirmekte zorlanan KOBİ'ler, SPK'nın kriterlerini yerine getirmesinde daha da zorlanabilirler. Ancak SPK yukarıda bahsedilen bölgesel pazar ve yeni şirket pazarı ile KOBİ'lerin bu piyasadan faydalanmaları için kolaylıklar sağlamıştır. Bu kolaylıklara rağmen sermaye piyasasından fon temin eden işletme sayısı ülkemizde yeterli seviyeye ulaşamamaktadır.

2.2.5. Finansal Yönetimde Yetersizlik

KOBİ'lerin finansal özellikleri şu şekilde belirtilebilir (Akgemci, 2001, s. 32).

-KOBİ'lerin büyük bir kısmında ayrı bir finansman bölümü yoktur.

-KOBİ'lerde işletme sahibinin işletmesiyle özdeşleşmesi bu işletmelerin kredilendirilmesi aşamasında da etkili olmaktadır. Nitekim KOBİ'lerle ilgili kredilendirme yapılırken, kredi verilecek işletmenin tüzel kişiliğinin performansı ve ödeme gücünden ziyade işletme sahibinin gerçek kişi olarak gösterebileceği teminatlara bakılmaktadır.

-İşletmenin iflası durumunda, işletme sahibi işletmesindeki varlıklarının yanı sıra tüm kişisel mal varlığını da kaybetme riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Böylesi bir risk dolayısıyla işletme sahipleri, finans kaynaklarının kullanırken tereddütlü ve çekingen bir tavır sergileyebilmektedirler.

-KOBİ'ler oto finansman konusunda büyük işletmelere nazaran daha olumsuz şartlar taşımaktadır. Oto finansman tutarı küçük işletmelerde düşük düzeylerde kalmaktadır.

-İşletme sahibinin finansal yöntemler ve teknikler hakkındaki bilgisinin olmaması işletmenin geleceğini yönlendirememesine ve gerekli finansman tekniklerinden yararlanmamasına neden olmaktadır.

KOBİ'lerin yönetimdeki finansal olumsuzluklar şöyle sıralanabilir (Akgemci, 2001, s. 32).

- Finansman bilgisindeki yetersizlikler,
- Modern finansman tekniklerini izleyememe ya da eksik izleme,
- Sermaye piyasasına açılmama,
- Yeni ortak alımında her iki tarafta yaşanan tereddütler,
- Oto finansman olanaklarının kısıtlı olması,
- Kredi almada genelde teminat sorunu yaşanması
- İşletme sahiplerinin kişisel varlıklarıyla sorumlu tutulması,
- Kredi hacminin ve vadesinin az, kredi maliyetinin ise yüksek olması.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN FİNANSAL SORUNLARINI ÇÖZMEYE YÖNELİK DEVLET DESTEKLERİ VE TEŞVİKLER

3.1. DEVLET DESTEKLERİNİN TANIMI VE KOBİ'LERE ETKİLERİ

Devlet destekleri genel olarak devlet tarafından işletmelere yapılan, belirli mal veya hizmetlerin maliyetini düşürmeye yönelik olan bir kaynak transferi şeklinde tanımlanabilir. Devlet destekleri, devletin kaynaklarıyla sanayi işletmelerinin üretimini, üretim yöntemlerini ve faaliyet konularını etkilemek, üreticileri teşvik etmek, rekabet gücünün artmasına katkıda bulunmak, kuruluş yerlerini etkilemek, bölgenin gelişmesini sağlamak amaçlarıyla yapılan desteklerdir. Devlet destekleri, kamu kaynaklarının, ülkenin gelişmesi açısından daha faydalı görülen sektörlere aktarılmasıdır (Leblebici, 2002, s. 3).

KOBİ'lerin ve girişimciliğin hükümetler tarafından teşvik edilmelerinin en önemli nedenleri, bu işletmelerin istihdama olan olumlu etkileri, ülke ekonomisinin büyümesine katkıları, dinamik ve rekabetçi bir ekonomi oluşturmasındaki önemlerinin bilinmesinden kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan teşvik uygulamaları son yıllarda devletlerin en önemli ekonomik politika araçlarından birisi haline gelmiştir. Bu ekonomik politikaların hayata geçirilebilmesi için uygun finansman olanaklarının sağlanması, KOBİ'ler için en önemli meselelerden birini oluşturmaktadır (Leblebici, 2002, s. 3).

Dünya Bankası tarafından yapılan bir çalışmaya göre, yatırımları ve çalışma ortamlarını kısıtlayan faktörler şöyle sıralanmıştır.

- 1- Vergiler ve düzenlemeler
 - 2- Finansman
 - 3- Politika belirsizliği ve istikrarsızlığı
 - 4- Yolsuzluk ve yönetim
 - 5- Kamu hizmetlerinin kalitesi
- sayılmıştır (Batra, Kaufmann, Stone, 2003, s. 4).

Dünyada birçok ülkede KOBİ'lerin desteklenmesi ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Yatırım teşvikleri ilk olarak vergi muafiyeti ile başlamış, daha sonra ithal mallara uygulanan muafiyet, girişimci destekleri ve endüstrinin desteklenmesi ile devam etmiştir (Ayele, 2006, s. 2).

3.2. TÜRKİYE'DE DEVLET DESTEKLERİ POLİTİKASI

Devlet destekleri, 1980 yılına kadar ithal ikamesine dayalı kalkınma politikalarına göre belirlenmiştir. 1980 yılından sonra ihracata dayalı politikalar benimsendiğinden teşvik için daha çok kaynak ayrılmış ve ayrılan kaynaklar ağırlıklı olarak bu yönde kullanılmıştır. Teşvik uygulamaları, ekonomik istikrarın sağlanması ve ekonomik büyüme gibi amaçlar yanında bölgeler arası ekonomik ve sosyal dengesizlikler, göç, çevre ve benzeri gibi bazı sosyal sorunları çözmeyi de hedeflemektedir (Çiloğlu, 2000, s. 29).

Devlet destekleri, işletmeler arasında rekabeti olumsuz etkilemeden tasarrufları yönlendirmek suretiyle, yüksek katma değer sağlamak, ileri ve uygun teknoloji kullanmak, döviz kazandırmak ve uluslararası rekabet gücünü sağlamak amaçlarını gütmektedir (Çiloğlu, 2000, s. 29).

3.3. ULUSLARARASI ANLAŞMALAR AÇISINDAN DESTEKLERİN ÖNEMİ

Türkiye'de sanayi alanında faaliyet gösteren KOBİ'lere verilen desteklerin, Avrupa Birliği ile yapılan anlaşmalara uygun olarak uygulanması gerekmektedir. Bu örgütlere taraf olan ülkelerin sanayi işletmelerine verdiği desteklerin, herhangi bir taraf ülkenin sanayi işletmelerine zarar vermemesi gerekmektedir. Rekabet ve devlet yardımları alanındaki Avrupa Birliği müktesebatı ile uyumlu mevzuatın kabulü, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında oluşturulan Gümrük Birliği'nin uygulama esaslarını belirleyen 6 Mart 1996 tarihinde toplanan Ortaklık Konseyi'nin 1/95 sayılı kararı uyarınca Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yükümlülüğüdür.

Avrupa Birliği'nde KOBİ'lere sağlanan destekler, birlik ülkelerinin aldıkları yardımlar ve bunların dağılımları incelendiğinde; 2004 yılında 3,4 milyar Euro devlet yardımı blok muafiyet kuralları kapsamına dağıtılmıştır. Bu miktarın %62'si oluşturan 2,1 milyar Euro KOBİ'lere verilmiş olup, bu yardımların % 26'sı İtalya'da, % 22'si

İngiltere’de, % 11’i Almanya’da, % 6’sı İspanya’da, % 7’si ise Belçika’da dağıtılmıştır. Bahsi geçen yardımların GSMH’ların ortalama %0,6’sı kadar olduğu görülmektedir. Yardımların %65-70’ lik bir kısmı imalat sektörüne aktarılırken, hizmet sektörü bu yardımların %5’ inden yararlanmaktadır. Bu desteklerin %67’ lik bir kısmı hibe olarak dağıtılmakta olup genelde bu işlem vergi muafiyeti şeklinde uygulanmıştır (Başoğlu, 2007).

3.4. TÜRKİYE’DE KOBİ’LERE SAĞLANAN DESTEKLERİN TARİHÇESİ

Türkiye’de KOBİ’lere yapılan destekler, Türkiye Halk Bankası’nın 1938 yılında kuruluşu ile başlamıştır. Türk Eximbank’ın 1987 yılında kurulması ile KOBİ’lerin ihracatının önünün açılması, ihraç edilen mal ve hizmetlerin çeşitlerinin artması, ihraç mallarına yeni pazarlar bulunması, ihracatçıların uluslararası ticarete aldıkları payların artırılması ve girişimci ihracatçılara gerekli desteğin verilmesi amaçlanmıştır. KOBİ’leri daha ön plana çıkarmak ve önem vermek amacı ile sadece KOBİ’lere destek vermek için 1990 yılında Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) kurulmuştur.

KOBİ’lere ihracata yönelik olarak desteklemek üzere 11.01.1995 tarihinde yayımlanan 94/6401 sayılı Karar ile İhracata Yönelik Devlet Yardımları yürürlüğe girmiştir. Türkiye’de 16 Ekim 1996 tarihinde çıkarılan KOBİ’lerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar (Karar Sayı: 96/8615) kapsamında, devlet KOBİ’lerin önemine dikkat çekerek, gerekli teşvik kararları çıkararak ülkenin siyasal, ekonomik, sosyal istikrarının ancak KOBİ’lerin sorunlarının çözümüyle sağlanabileceğini düşünmeye başlaması önemli bir gelişme olarak görülmektedir (İbrahimi, 2006).

3.5. ÜLKEMİZDE YÜRÜRLÜKTEKİ TEŞVİK YASASI

Son olarak 2009/15199 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar¹ ve bu karara istinaden çıkarılmış olan 2009/1 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları

¹ 2009/15199 sayılı, Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar (16 Temmuz 2009 tarih ve 27290 Sayılı Resmi Gazete).

Hakkında Kararın Uygulamasına İlişkin Tebliğ² ile ana hatları çizilmiş olan teşvik sistemi, Türkiye’yi iller bazında dört ayrı bölgede toplamıştır. Ayrıca bölge ayrımı yapmaksızın büyük ölçekli yatırımlar için de teşvikler getirmiştir.

2009 yılında uygulamaya konulan teşvik sisteminde genel ve bölgesel teşvik unsurları, yatırım yeri tahsisi, faiz desteği, katma değer vergisi istisnası, gümrük vergisi muafiyeti, vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi desteği olarak sıralanabilir. Söz konusu teşvik sisteminin en önemli amacının bölgeler arasındaki ekonomik farklılıkların giderilmesini sağlamak olduğu görülebilir. Dolayısıyla, teşvik unsurları dördüncü bölgede yer alan ve ağırlıklı olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi illeri en geniş şekilde kapsamış durumdaydı.

Ancak, uygulamaya konulan bu teşvik sisteminin, beklenen faydayı yeteri kadar sağlayamadığı düşünülmektedir. Mevcut teşvik sistemine eklenmek istenen değişiklik istekleri;

- Yatırımın yapıldığı dönemde vergi indirimi,
- Yeni bir bölgesel harita,
- 2011 sonu itibarıyla azalan destek oranları ve sürelerinin artırılması,
- Desteklenen yatırım konularının tekrar gözden geçirilmesi,
- Stratejik ve teknolojik dönüşümü sağlayacak yatırımların daha fazla desteklenmesi,
- En az gelişmiş bölgelerde, yatırımlara sağlanan destek miktarının artırılması şeklinde ortaya çıkmış ve bu durum yeni bir teşvik sisteminin hazırlanmasına olan ihtiyacı doğurmuştur.

Bu bağlamda, hükümet tarafından 05.04.2012 tarihinde yeni bir teşvik sisteminin ana hatları açıklanmıştır. Yeni teşvik paketi ile Türkiye’nin en büyük sorunu olan cari açığın önlenmesi, ara malı üretiminin, ileri teknoloji yatırımlarının ve stratejik özellikli yatırımların desteklenmesi amaçlanmaktadır (Gökmen, Kartoğlu, 2012, s. 19).

² Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (27.07.2009 tarih ve 27302 Sayılı Resmi Gazete).

3.5.1. Mevcut Teşvik Yasası

Hazırlanan yeni teşvik sisteminin hedefleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Gökmen, Kartoğlu, 2012, s. 18).

-İthalat bağımlılığı yüksek olan ara mallarının ve ürünlerinin üretiminin artırılması yoluyla cari açığın azaltılması,

-Az gelişmiş bölgelere sağlanan yatırım desteklerinin kapsamının genişletilmesi ve arttırılarak sürdürülmesi,

-Bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması,

-Destek unsurlarından daha etkin faydalanılması,

-Teknolojik dönüşümü sağlayacak yüksek ve orta-yüksek teknoloji içeren yatırımların desteklenerek ithalata olan bağımlılığın azaltılması şeklinde açıklanabilir.

Yeni teşvik sisteminde, 2009/15199 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar'da belirtilmiş olan destek unsurları olan, yatırım yeri tahsisi, faiz desteği, katma değer vergisi istisnası, gümrük vergisi muafiyeti, vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi desteğine ilave olarak gelir vergisi stopajı desteği, sigorta primi işçi hissesi desteği ve indirimli kurumlar vergisinin yatırım döneminde de uygulanması ve stratejik yatırımlara KDV iadesi desteği eklenmesi öngörülmüş ve söz konusu destek unsurlarına ilişkin ilgili kanunlarda değişiklik ya da ilave yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda, destek unsurlarının hayata geçebilmesi için ilk düzenleme 6322 sayılı "Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"³ ile yapılmıştır. Daha sonra hazırlanan teşvik sisteminin dayanağını oluşturan 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar⁴ 19.06.2012 tarihinde yürürlüğe girmiş, ve bu kararın uygulanmasına ilişkin usul ve esasları açıklayan 2012/1 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları

³ 6322 sayılı "Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (15.06.2012 Tarih ve 28324 Sayılı Resmi Gazete)

⁴ 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar (19.06.2012 Tarih ve 28328 sayılı Resmi Gazete)

Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ,⁵ 20.06.2012 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yeni teşvik sistemi incelendiğinde;

-Genel teşvik uygulamaları,

-Bölgesel teşvik uygulamaları,

-Büyük ölçekli yatırımların teşviki,

-Öncelikli yatırımların teşviki,

-Stratejik yatırımların teşviki şeklinde beş farklı teşvik unsurunu içerdiği görülmektedir.

Ayrıca, yeni teşvik sisteminin uygulanmasında bölge ayrımı yapılmadan, bütün yatırımların KDV istisnası ve gümrük muafiyeti destekleri ile desteklenmesine devam edileceği belirtilmiştir. Ancak teşvik sisteminde desteklenmeyecek yatırım konuları ile diğer teşvik uygulamaları kapsamında yer almayan ve teşvik sisteminde belirlenen asgari sabit yatırım tutarı şartını sağlayamayan yatırımlar hariç tutulmuştur.

Yeni teşvik sistemde il bazlı bölgesel teşvik uygulaması kural olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre; belirlenen bölgelerdeki illerde yer alan organize sanayi bölgelerinde yapılacak yatırımlar, sektörel işbirliğine dayalı yatırımlar ve Ar-Ge ve çevre yatırımları ile büyük ölçekli yatırımlar için daha kapsamlı ve avantajlı teşvik unsurları sağlanmaktadır. Yine yeni teşvik sistemiyle ilk defa stratejik ve öncelikli yatırımlar için farklı teşvik sistemi getirilmiştir. Bu bağlamda genel çerçevesiyle yeni teşvik sisteminde belirlenen bölgeler ve bu bölgelerde yer alan iller aşağıdaki gibidir (Gökmen, Kartoğlu, 2012, s. 19).

⁵ 2012/1 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (20.06.2012 Tarih ve 28329 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.)

Şekil 3.1. Yatırım Teşvik Uygulamalarında Bölgeler

Kaynak: “Yeni Teşvik Sistemi”, Ekonomi Bakanlığı, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, <http://www.ekonomi.gov.tr> (13.09.2013)

Yukarıda belirtildiği gibi, destek unsurlarından faydalanma açısından ülkemiz bazında 6 farklı bölgeye ayrılmıştır. Bu ayrım illerin sosyo-ekonomik gelişmişlikleri dikkate alınarak yapılmış ve 2012/3305 sayılı kararın 1 numaralı ekinde gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Yatırım Teşvik Uygulamalarında Bölgeler

1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	4. Bölge	5. Bölge	6. Bölge
Ankara	Adana	Balıkesir	Afyonkarahisar	Adıyaman	Ağrı
Antalya	Aydın	Bilecik	Amasya	Aksaray	Ardahan
Bursa	Bolu	Burdur	Artvin	Bayburt	Batman
Eskişehir	Çanakkale (Bozcaada ve Gökçeada İlçeleri Hariç)	Gaziantep	Bartın	Çankırı	Bingöl
İstanbul	Denizli	Karabük	Çorum	Erzurum	Bitlis
İzmir	Edirne	Karaman	Düzce	Giresun	Diyarbakır
Kocaeli	Isparta	Manisa	Elazığ	Gümüşhane	Hakkâri
Muğla	Kayseri	Mersin	Erzincan	Kahramanmaraş	Iğdır
	Kırklareli	Samsun	Hatay	Kilis	Kars
	Konya	Trabzon	Kastamonu	Niğde	Mardin
	Sakarya	Uşak	Kırıkkale	Ordu	Muş
	Tekirdağ	Zonguldak	Kırşehir	Osmaniye	Siirt
	Yalova		Kütahya	Sinop	Şanlıurfa
			Malatya	Tokat	Şırnak
			Nevşehir	Tunceli	Van
			Rize	Yozgat	Bozcaada ve Gökçeada İlçeleri
			Sivas		

Kaynak: 2012/1 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğden alınmıştır.

3.5.2. Teşvik Belgesi Müracaatı ve Müracaat Mercii

Yatırım teşvik belgesi; yapılacak olan yatırımın bölgesini, yerini, konusunu, kullanılacak teşvik kalemlerini ve yatırım tutarını belirleyen belge olarak tanımlanabilir. Yatırım teşvik belgesi müracaatı sonucu belge alan kişi, bu belge ile yatırım teşvik ve desteklerinden faydalanabilir.

2012/3305 sayılı kararın 6. maddesi ile 2012/1 sayılı tebliğin 5. ve 6. maddelerinde teşvik belgesi başvurularına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre, teşvik belgesi düzenlenmesine ilişkin talepler Ekonomi Bakanlığı'na yapılmaktadır. Ayrıca genel teşvik uygulamalarına göre, sabit yatırım tutarı 10 milyon Türk Lirası'nın altında olan ve 2012/1 sayılı tebliğ eki-4'te belirtilen yatırımlar için, firmanın tercihine bağlı olarak yatırımın yapılacağı yerdeki yerel birimlere de müracaat etme imkanı verilmiştir (2012/1 Sayılı Tebliğ).

2012/1 sayılı tebliğin 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre, teşvik belgelerinin geçerlilik süresi içerisinde yapılacak işlemlerle ilgili başvurular, teşvik belgesi başvurularını değerlendiren ilgili kuruma yapılmaktadır. Müracaatlar, bu tebliğde belirtilen esaslar çerçevesinde değerlendirilerek ilgili merci tarafından sonuçlandırılmaktadır.

Ancak satış, devir, kiralama, ihraç ve yatırımcıların talepleri dikkate alınarak yapılan iptaller dışındaki teşvik belgesi iptal işlemlerini ilgilendiren müracaatlar ile yatırım konusu değişikliği ve yatırımın nakledilmesini kapsayan talepler, Ekonomi Bakanlığı Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü'nün görüşü alınarak sonuçlandırılmaktadır.

2012/3305 sayılı Karar'ın 2. maddesinin (k) numaralı fıkrasına göre teşvik belgesi müracaatını değerlendirebilecek yerel birimler;

- Bölge Kalkınma ajansları,
- Sanayi odaları,
- Bakanlıkça görevlendirilecek diğer odalar olarak belirtilmiştir.

3.5.3. Teşvik Belgesi Kapsamında Yapılacak Yatırım Türleri

Teşvik belgesi kapsamında yapılacak yatırım türleri 2012/1 sayılı tebliğin 9. maddesinde komple yeni yatırım, tevsi, modernizasyon, ürün çeşitlendirme ve entegrasyon olarak belirtilmiştir. Komple yeni yatırım, tevsi, modernizasyon ve ürün çeşitlendirme şeklindeki yatırımların tümünden faydalanabilmek için, aynı işletmede veya aynı organize sanayi bölgesinde olması gerekmektedir. Bu hüküm, ilgili kararlardaki lehte olan hükümler saklı kalmak kaydı ile daha önceki kararlara göre düzenlenen teşvik belgeleri kapsamında olan yatırımlara da uygulanmaktadır. Teşvik belgesi kapsamında yapılabilecek 5 çeşit yatırım türünün tanımı ilgili tebliğin 2. maddesinde belirtilmiştir. Bunlar aşağıdaki gibidir (2012/1 Sayılı Tebliğ).

3.5.3.1. Komple Yeni Yatırım

Mal ve hizmet üretimine yönelik olarak ana makineleri, teçhizatları ve yardımcı tesisleri kapsayan, gerektiğinde arazi, arsa, bina ve inşaat harcamalarını da içeren, işletme yatırımının yapılacağı bölgede aynı üretim konusunda mevcut tesisi veya altyapı bütünlüğü bulunmayan yatırımlardır. Ayrıca, hazır giyim yatırımlarında, mevcut tesislerde makine ve teçhizat ilavesi nedeniyle kapasite artışının %100'ü geçmesi halinde bu yatırımlar komple yeni yatırım olarak değerlendirilmektedir (2012/1 Sayılı Tebliğ).

3.5.3.2. Tevsi

Mevcut bir yatırıma ilave yeni bir üretim hattının eklenmesi veya makine ve teçhizat ilave edilmesi suretiyle üretim miktarının artırılması olarak tarif edilebilir.

Mevcut üretim bölümünde bulunduğu halde yeni bir yatırım olarak değerlendirilemeyen makine ve teçhizatların üretim hattında kullanılan ve işlevsel olarak aktif olan makine ve teçhizatla uyumlu hale getirilmesi için değiştirilmesi veya yenilenmesi yoluyla kapasitenin artırılması işlemi tevsi olarak değerlendirilebilir. Aynı işletmedeki bu makine ve teçhizat değişiklikleri ile üretime kazandırılan yeni üretim hattının devreye girmesiyle mal ve hizmet kapasitesinin en fazla %100'e kadar artırılmasına yönelik yatırımları bu kapsamda değerlendirmek mümkündür (2012/1 Sayılı Tebliğ).

3.5.3.3. Modernizasyon

İşletmelerin üretim hattında bulunan mevcut tesislerdeki teknik ve/veya ekonomik olarak ömrünü tamamlamış bulunan makine ve teçhizatların gerekli parçalarının değiştirilmesi veya yenilenmesidir. Ayrıca üretilen mal veya hizmetlerin kalitesinin yükselmesine doğrudan etki edecek olan işletme tesislerinin eksik bölümlerinin tamamlanması veya modelinin değiştirilmesine yönelik çalışmaları içeren yatırımlardır.

3.5.3.4. Ürün Çeşitlendirmesi

Farklı ve yeni bir ürün elde etmek amacıyla üretimde kullanılan mevcut tesisler ile makine ve ekipmanlara ilave yatırımların yapılmasıdır. Yapılacak ilave yatırımların sonucunda farklı nitelikte ürünlerin üretilmesi esasına dayanan bir yatırım çeşididir.

3.5.3.5. Entegrasyon

İşletmenin üretim faaliyetlerinde elde ettiği mevcut ürünlerle bütünlük arz edecek şekilde ara malı üretimine yönelik olarak yapılan yatırımlardır. Mevcut üretim hattında ileri ve/veya geriye doğru entegre olabilen yatırımların türü veya projenin özellikleri dikkate alınarak aynı il sınırlarında veya aynı yerde ve aynı tesis bünyesinde olmak kaydıyla yapılan yatırımlardır.

3.6. DESTEKLENEN UNSURLAR

Ülkemizde yürürlükte bulunan yeni teşvik yasasına göre devlet desteği verilecek olan unsurlar, gümrük vergisi muafiyeti, katma değer vergisi istisnası, indirimli gelir ve kurumlar vergisi, stratejik yatırımlara katma değer vergisi iadesi desteği, gelir vergisi stopaj desteği, sigorta primi işçi ve işveren hissesi desteği, faiz desteği ve yatırım yeri tahsisinden oluşmaktadır.

3.6.1. Gümrük Vergisi Muafiyeti

Ülkemizde yürürlükte bulunan mevcut teşvik sistemine göre gümrük vergisi muafiyeti desteği teşvik sistemindeki bütün bölgelerde uygulanan bir destek türüdür. Geçmişte çıkarılan teşvik sistemlerinde de uygulanan bu destek, 2012/3305 sayılı kararın 4. maddesi ile belirlenen yeni usul ve esaslara göre yeni dönemde de uygulanmaya devam edilmektedir. İlgili maddeye göre teşvik kapsamında olmayan yatırımlar ile gerekli görülen şartları sağlamayan yatırım konuları hariç olmak üzere, asgari sabit yatırım tutarının üzerindeki bütün yatırımların bölge ayrımı yapılmadan gümrük vergisi muafiyetinden faydalanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca araştırma-geliştirme ve çevre yatırımları gümrük vergisi muafiyetinden yararlanabilmektedir (2012/1 Sayılı Tebliğ).

Yapılan yatırımın gümrük vergisi muafiyetinden yararlanabilmesi için 2012/3305 sayılı kararın 5. maddesinde belirtilen asgarî yatırım tutarları ile sabit kapasiteleri sağlaması gerekmektedir. Anılan maddeye göre, yatırımın, destek unsurlarından yararlanabilmesi için asgari sabit yatırım tutarının aşağıdaki tabloda belirtilen tutarlar kadar olması gerekir.

Tablo 3.2. 31/12/2013 Asgari Sabit Yatırım Tutarı

Yatırımın Yapılacağı Bölge/Sektör	Asgari Sabit Yatırım Tutarı(TL)
1. Bölge	1.000.000
2. Bölge	1.000.000
3. Bölge	500.000
4. Bölge	500.000
5. Bölge	500.000
6. Bölge	500.000

Kaynak:<http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detay&yayinID=1902&icerikID=2043&dil>

Tabloya göre gümrük vergisi muafiyetinden yararlanabilmek için, işletmelerin birinci ve ikinci bölgede en az 1 000 000 TL , üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı bölgelerde ise en az 500 000 TL yatırım yapmaları gerekmektedir.

3.6.2. Katma Değer Vergisi İstisnası

2012/3305 sayılı kararın 10. maddesinde, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu (KDVK) gereğince, makine ve teçhizatların ithal edilmesi veya yerli firmalardan satın alınmasının teşvik belgesinde yer alması koşuluyla katma değer vergisinden istisna edileceği belirtilmiştir. Yukarıda belirtilen kanun kapsamındaki aynı hükmün gereğince teşvik belgesi kapsamındaki makine ve teçhizatın devir işlemlerinde ve listede yer alan set, ünite, takım vb. olarak belirlenen malların kısmi teslimlerinde de uygulanacağı belirtilmiştir.

Ayrıca, 2012/3305 sayılı kararın 19. maddesine göre Ar-Ge ve çevre yatırımları da katma değer vergisi istisnasından yararlanacağı belirtilmektedir. Gerek 2012/3305 sayılı kararda gerekse 2012/1 sayılı tebliğde uygulamanın ayrıntılarına ilişkin açıklama yapılmamıştır. KDVK'na göre istisna uygulamasının devam edeceği belirtilmektedir.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun (KDVK) 13/d maddesi uyarınca yatırım teşvik belgesi sahibi girişimcilere belge kapsamına giren makine ve teçhizatların teslimleri KDV'den istisna tutulmuştur. Ancak yatırımın, yatırım teşvik belgesinde belirtilen şekilde gerçekleşmemesi durumunda önceden mükelleften alınmayan vergiye, vergi ziyayı cezası uygulanır ve tutar faizi ile birlikte tahsil edilir denmektedir.

Teşvik belgesi kapsamındaki şartları yerine getirmeyen işletmelerden zamanında alınmayan vergiler ile vergi cezalarındaki zaman aşımı, verginin tarhını veya cezanın kesilmesini gerektiren durumun meydana geldiği tarihi takip eden takvim yılının başından itibaren başlamaktadır (2012/1 Sayılı Tebliğ).

3.6.3. İndirimli Gelir ve Kurumlar Vergisi

Ülkemizde uzun süre uygulanan yatırım indiriminin 01.01.2009 tarihinde tamamen yürürlükten kaldırılması ile yatırımları vergi açısından teşvik edecek bir desteğin eksikliği hissedilmeye başlanmıştır. 2008 yılında ortaya çıkan ve en sert etkilerini 2009 yılının ilk yarısında gösteren küresel ölçekli ekonomik krizle beraber işsizlik oranlarında hızlı yükselişler meydana gelmiştir. Bu durum gelişmekte olan bir çok ülkeyi istihdam konusunda önlemler almaya itmiştir. Bu kapsamda gelişmekte olan

lkeler yatırım teŖviklerine yeniden yönelmeye baŖlamıŖlardır. Ülkemizde istihdamı arttırmaya yönelik eŖitli alıŖmalar yapılmaya baŖlanmış ve bu alıŖmaların ilki olan 5838 sayılı kanun kapsamında eŖitli düzenlemelere gidilmiŖtir.

Yukarıda anılan kanun kapsamında yatırım teŖvikleri için yapılan en önemli düzenleme, KVK'na eklenen 32/A maddesinde belirtilmiŖtir. Bu maddede yapılan yasal düzenleme ile kapsamı teŖvik belgesi ile belirlenen yatırımlar üzerinden sağlanan kazançların vergilendirilmesinde indirimli gelir ve kurumlar vergisi uygulanmaktadır. Böylece iŖletmelerin yatırım için yaptıkları masrafların bir kısmının devletin teŖvikleriyle karŖılanması amalanmıŖtır (5838 Sayılı Kanun).

Daha önce 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 32/A maddesinde yer alan hükümler kapsamındaki sadece teŖvik belgesiyle belirlenen yatırımlardan elde edilen kazançların vergilendirilmesinde indirimli gelir ve kurumlar vergisinin uygulanması yatırımcılar açısından yeterli grlmemiŖtir. Yatırımcıların getirdikleri en önemli eleŖtiri, yatırım finansmanına yeterli katkının olmaması yönündedir.

Verilen desteklerden sadece yatırım teŖvik belgesi kapsamındaki yatırımlardan elde edilen kazançlar üzerinden yararlanılıyor olması ve iŖletme döneminde yararlanılması devletin bu desteğinden zamanında faydalanamama sorununu ortaya ıkartmıŖtır. Ayrıca yatırımcıların farklı ekonomik faaliyetleri sonucu elde ettikleri gelirlerinin yatırıma aktarılması zorlaŖmaktadır.

Yeni teŖvik sistemiyle giriŖimcilerin diğer faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlarının da indirimli kurumlar vergisi uygulaması kapsamına alınması saėlanmıŖtır. Böylece yatırımların finanse edilmesine daha yatırım aŖamasından itibaren destek verilmeye baŖlanmış ve böylelikle yeni yatırımların daha fazla teŖvik edilmesi saėlanmamıŖtır.

Böylece kanun maddesine yukarıda da belirtilen eleŖtirilerin getirilmesi sonucunda, KVK 32/A maddesinde 6322 sayılı kanunun 22 sayılı maddesi ile deėiŖiklik yapılmıŖtır.

Yapılan değişikliğe göre, Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ile belirlenen illerde, yatırıma başlama tarihinden itibaren ilgili kanun maddesine göre hesaplanacak yatırıma katkı tutarına mahsuben, toplam yatırıma katkı tutarının % 50'sini ve gerçekleştirilen yatırım harcaması tutarını geçmemek üzere; yatırım döneminde işletmenin diğer faaliyetlerinden elde edilen kazançlarına indirimli kurumlar vergisi oranı uygulanarak yatırıma katkı tutarını kısmen kullandırmaya, bu oranı her bir il grubu için % 80'e kadar artırma veya % 0'a kadar indirme hususunda Bakanlar Kurulu'na yetki verilmiştir.

2012/3305 sayılı karar ile Türkiye 6 farklı bölgeye ayrılarak her bir bölgede uygulanacak yatırıma katkı oranı, vergi indirim oranı ve işletme yatırım döneminde uygulanacak yatırıma katkı oranları ayrı ayrı belirlenmiş olup, aşağıdaki tablolarda ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 3.3. 31/12/2013 Tarihine Kadar (Bu Tarih Dâhil) Başlanacak Yatırımlar

BÖLGESEL TEŞVİK UYGULAMALARINDA VERGİ İNDİRİMİ				
Bölgeler	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Vergi İndirim Oranı (%)	İşletme / Yatırım Döneminde Uygulanacak Azami Yatırıma Katkı Oranı (Yatırıma Katkı Tutarı % si)	
			Yatırım Dönemi	İşletme Dönemi
I. Bölge	15	50	0	100
II. Bölge	20	55	10	90
III. Bölge	25	60	20	80
IV. Bölge	30	70	30	70
V. Bölge	40	80	50	50
VI. Bölge	50	90	80	20

Kaynak: 2012/3305 sayılı karar.

Tablodaki verilere göre 31/12/2013 tarihine kadar başlanacak yatırımlardan, birinci bölgedeki işletmelere yatırımlarından dolayı yapılacak gelir vergisi ve kurumlar vergisi indirimi yatırım döneminde işletmenin diğer faaliyetlerden elde edilen gelirlerine indirim uygulanmamakla birlikte, işletme döneminde elde edilen kazançların tümüne uygulanmaktadır.

İşletmelerin yatırım döneminde diğer faaliyetlerden elde ettiği gelirlerin, 2. bölgede %10'una, 3. bölgede %20'sine, 4. bölgede %30'una, 5. bölgede %50'sine, 6. bölgede ise % 80'ine gelir ve kurumlar vergisi indirimi uygulanmaktadır.

İşletmelerin işletme döneminde elde ettiği gelirlerin, 2. bölgede %90'ına, 3. bölgede %80'ine, 4. bölgede %70'ine, 5. bölgede %50'sine, 6. bölgede ise % 20'sine gelir ve kurumlar vergisi indirimi uygulanmaktadır.

Tablo 3.4. 31/12/2013 Tarihinden Sonra Başlanacak Yatırımlar

BÖLGESEL TEŞVİK UYGULAMALARINDA VERGİ İNDİRİMİ				
Bölgeler	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Vergi İndirim Oranı (%)	İşletme / Yatırım Döneminde Uygulanacak Azami Yatırıma Katkı Oranı (Yatırıma Katkı Tutarının % si)	
			Yatırım Dönemi	İşletme Dönemi
I. Bölge	10	30	0	100
II. Bölge	15	40	10	90
III. Bölge	20	50	20	80
IV. Bölge	25	60	30	70
V. Bölge	30	70	50	50
VI. Bölge	35	90	80	20

Kaynak 2012/3305 sayılı karar

Bu verilere göre işletmelerin 31/12/2013 tarihinden sonra başlanacak yatırımlarından, yatırım döneminde diğer faaliyetlerden elde ettiği gelirlerin, 2. bölgede %10'una, 3. bölgede %20'sine, 4. bölgede %30'una, 5. bölgede %50'sine, 6. bölgede ise % 80'ine gelir ve kurumlar vergisi indirimi uygulanmaktadır. 1. bölgede yatırım döneminde herhangi bir indirim yapılmamaktadır.

İşletmelerin işletme döneminde elde ettiği gelirlerin, 1. bölgede %100'üne, 2. bölgede %90'ına, 3. bölgede %80'ine, 4. bölgede %70'ine, 5. bölgede %50'sine, 6. bölgede ise % 20'sine gelir ve kurumlar vergisi indirimi uygulanmaktadır.

3.6.4. Stratejik Yatırımlara Katma Değer Vergisi İadesi Desteği

Yürürlükteki mevcut teşvik sisteminde ülke ekonomisini ithalat bağımlılığından kurtaracak, ithalat bağımlılığı olan ara malların ve ürünlerin imalatına yönelik düzenlemeler getirilmiştir. Böylelikle uluslararası rekabet gücünü arttıracak özelliklerdeki teknolojik ve yüksek katma değerli yatırımların teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

2012/3305 sayılı kararın 8. maddesi ve 2012/1 sayılı tebliğin 10. maddesinde açıklanan ve aşağıda belirtilen kriterlerin tümünü birlikte sağlayan, ithalat bağımlılığı yüksek malların üretilmesine yönelik yatırımlar stratejik yatırım olarak değerlendirilmektedir (2012/1 Sayılı Tebliğ)

a) Asgari sabit yatırım tutarının 50 milyon Türk Lirası'nın üzerinde olması (ayrıca bu yatırımların enerji ihtiyacını karşılamak üzere gerçekleştirilecek doğalgaza dayalı olmayan enerji yatırımlarının tesis kurulu gücü ile orantılanacak kısmı yatırım tutarına dâhil edilir).

b) Teşvik belgesine konu yatırımda üretilecek ürünle ilgili yurtiçi toplam üretim kapasitesinin, aynı ürünün ithalatından az olması.

c) Teşvik belgesi kapsamında gerçekleştirilecek yatırımın asgari %40 oranında katma değer sağlanması.

ç) Yatırım konusu tesiste üretilecek ürünle ilgili son bir yıl içerisinde gerçekleşen toplam ithalat tutarının 50 milyon ABD Dolarının üzerinde olması (ithalat miktarının tespitinde, müracaat tarihinden önce yayımlanmış son 12 aylık resmi veriler esas alınır).

Stratejik yatırım kapsamında değerlendirilmesine rağmen, yurt içinde üretimi yapılmayan malların üretilmesine yönelik yatırımlarda yukarıdaki (ç) bendinde yer alan "bir yıl içerisinde gerçekleşen toplam ithalat tutarının 50 milyon ABD Dolarının üzerinde olması" şartı aranmamaktadır. Rafineri ve petrokimya yatırımlarında ise (c) bendinde yer alan "Bakanlıkça belirlenecek esaslar çerçevesinde, belge konusu yatırımın sağlanacak katma değerinin asgari yüzde kırk olması." şartı aranmamaktadır.

Yeni teşvik yasası ile 6 farklı bölgeye ayrılan ülkemizde, stratejik yatırımların ayırım yapılmaksızın hangi bölgede yapılırsa yapılsın, bütün teşvik unsurlarından yararlanmaları mümkündür. Bu nedenle stratejik yatırımların diğer yatırımların teşvik unsurlarına ek olarak, inşaat işlerine ilişkin katma değer vergisi iadesi teşvikinden yararlanma olanağı getirilmiştir.

Bu bağlamda KDV kanununa, 6322 sayılı kanunun 25. maddesi ile geçici 30. maddesi eklenmiştir. Söz konusu kanun maddesi 15.06.2012 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir (6322 Sayılı Kanun)

3.6.5. Gelir Vergisi Stopaj Desteği

Yeni teşvik sisteminde yatırımların, sosyo-ekonomik açıdan az gelişmiş bölgelere yönlendirmek suretiyle ilgili bölgelerde işsizlik oranının azaltılması ve bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının azaltılması amacıyla bazı illerde yapılacak yatırımlar için istihdam edilen işçi ücretlerine gelir vergisi stopajı desteği getirilmiştir (2012/1 Sayılı Tebliğ).

Bu çerçevede 6322 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle Gelir Vergisi Kanununa geçici 80. madde eklenmiş ve 15.06.2012 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

3.6.6. Sigorta Primi İşçi ve İşveren Hissesi Desteği

Mevcut teşvik sistemi kapsamında diğer bir teşvik unsuru olarak belirtilen ve yapılacak olan yatırımlarda istihdam edilecek işçilerin ücretleri üzerinden hesaplanan sigorta primi işçi ve işveren hissesinin belli bir kısmı yada tamamının devlet tarafından karşılanmasına yönelik olarak 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun ek 2. maddesinde değişiklik yapılmıştır (2012/1 Sayılı Tebliğ).

Yapılan değişikliğe göre yatırımlarda devlet yardımları kapsamında Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen illerde yatırım teşvik belgesi çerçevesinde planlanan yatırımlarda girişimciler üzerindeki istihdama yönelik yükün hafifletilmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaçla, işveren mükellefiyetindeki işveren hissesi ile sigortalı hissesi tutarlarının bir kısmının devlet tarafından karşılanması yoluyla yatırımcının teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. Dolayısıyla yatırımcıların ilgili bölgelerde yatırım yapmaları teşvik edilmekte ve istihdam oranının yükseltilmesi hedeflenmektedir.

Bu teşvik kaleminin asıl amacı, yatırımcıların üzerindeki istihdam maliyetini azaltmaktır. Bu nedenden dolayı yapılan düzenleme ile işçi ücretlerinden mahsup edilen ancak devlete ödenmeyen sigortalı hisseleri nedeniyle çalışanların bir mağduriyeti söz konusu olmamakla beraber çalışanların bu konuda bir talebi de olmamaktadır.

Yapılan yasal düzenleme ile Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın uygulanması kapsamında düzenlenen teşvik belgeleri çerçevesinde gerçekleştirilmek istenen yatırımlarda, istihdam edilen işçiler için sigorta primine esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan sigorta primlerinden;

-İşveren hisselerinin tamamına veya,

-Bakanlar Kurulu'nca istatistiki bölge birimleri sınıflandırması, kişi başına düşen milli gelir veya sosyoekonomik gelişmişlik düzeyleri dikkate alınmak suretiyle belirlenen illerde işveren hisseleri ile birlikte sigortalı hisselerinin tamamına kadar olan kısmı Ekonomi Bakanlığı bütçesinden karşılanması sağlanmaktadır.

3.6.7. Faiz Desteği

2009/15199 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar'da, 3. ve 4. bölgelerde yapılacak yatırımlar ile Ar-Ge ve çevre yatırımları için uygulanabileceği belirtilen faiz desteği, yeni teşvik sisteminde 3. 4. 5. ve 6. bölge yatırımları, öncelikli yatırımlar, stratejik yatırımlar ile Ar-Ge ve çevre yatırımlarına uygulanabilmektedir. Yeni teşvik sisteminde 1. ve 2. bölge illerinde yer alan yatırımlar ile büyük ölçekli yatırımlar için faiz desteği öngörülmemiştir (2012/1 Sayılı Tebliğ).

Ayrıca faiz desteği uygulamasına ilişkin esaslar müsteşarlık ve aracı kurumlar arasında imzalanan protokol ile belirlenmektedir. Aracı kurumlar bankalar ve finansal kiralama şirketleridir. Faiz desteğinin sadece bankalardan alınan kredilerde değil, teşvik belgesinde öngörülen yatırımın finansal kiralama yoluyla yapılması halinde de sağlanması mümkün olmaktadır.

3.6.8. Yatırım Yeri Tahsisi

2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar'ın 16. maddesine göre, Ekonomi Bakanlığı tarafından teşvik belgesi düzenlenmiş büyük ölçekli yatırımlar, stratejik yatırımlar ve bölgesel desteklerden yararlanacak yatırımlar için, 29/6/2001 tarihli ve 4706 sayılı Kanun'un ek 3'üncü maddesi çerçevesinde Maliye Bakanlığı'nca belirlenen usul ve esaslara göre yatırım yeri tahsis edilebilmektedir (2012/1 Sayılı Tebliğ).

Diğer bütün destek unsurlarında olduğu gibi yatırım yeri tahsisi desteğinden faydalanabilmek için yatırımın teşvik belgesine ihtiyaç duyulmaktadır.

3.7. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE DESTEK SAĞLAYAN DEVLET KURULUŞLARI

Devlet yardımları ve teşvikleri değişik devlet kuruluşları aracılığıyla, değişik kanun ve yönetmelikler ile ve çok değişik konularda yapılmaktadır. KOBİ'lere devlet tarafından yapılan destekler ve teşvikler genel olarak ele alındığında, ülkemizde bu konu ile ilgili temel politika, metinlerinde KOBİ'lerin desteklenmesi ilgili maddeler hep bulunmuştur. 9. Kalkınma Planı'nda, KOBİ'ler "Rekabet Gücünün Artırılması" gelişme ekseninde ele alınmıştır. KOBİ'lerin geliştirilmesi için etkin destek uygulamalarının geliştirilmesi, finansmana erişimlerinin kolaylaştırılması, teknolojilerinin yenilenmesi ve finansman dışı destekler sağlanması alanlarında politikalar belirlenmiştir.

Ülkemizde KOBİ'lere yönelik çeşitli kurum ve kuruluş tarafından uygulanan ve değişik amaçlarla hazırlanan teşvik ve destek programları bulunmaktadır. Bu programların, hibe, geri ödemeli destek, vergisel avantaj, doğrudan kredi ve kredi kullanımına yönelik destekten oluşan araçları kullandığı görülmektedir (Yıldız, 2013, s. 383-384). Uygulanan destek ve teşvik programlarının destek grubu ve ilgili kurum bazında dağılımı Tablo 3.11'de verilmiştir.

Tablo 3.5. KOBİ'lere Yönelik Destek ve Teşvikler

DESTEK GRUBU	İLGİLİ KURUM
Danışmanlık Desteği, Sistem ve Kapasitenin Geliştirmenin Desteklenmesi	Ekonomi Bakanlığı, KOSGEB, Kalkınma Ajansları, SGK
Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Desteklenmesi	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, TÜBİTAK, TPE, SGK, TTGV, KOSGEB
Pazarlama Faaliyetlerinin Desteklenmesi	Ekonomi Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, KOSGEB
Çevre ve Enerjiye Yönelik Destekler	Ekonomi Bakanlığı, TTGV, KOSGEB, EİE
Girişimciliğin Desteklenmesi	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, KOSGEB, Kalkınma Ajansları, TÜBİTAK
Yatırımların Desteklenmesi	Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, SGK, TTGV, Kalkınma Ajansları
Strateji Geliştirme ve İşbirliklerinin Desteklenmesi	TTGV, TÜBİTAK, Kalkınma Ajansları, KOSGEB
Finansmana Erişimin Desteklenmesi	Kredi Garanti Fonu, Halk Bankası, KOSGEB

Kaynak: KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2013:41

Tablo 3.11’de belirtildiği gibi, KOBİ’lere devlet tarafından sağlanan teşvikler ve destekler 8 temel grupta incelenebilir. Devletin sağladığı bu destekleri çok sayıda kamusal kurum ve kuruluşların işletmelere ulaştırdıkları görülmektedir. Verilen desteklerin KOBİ’lerin ihtiyaçlarına uygun olması, işletmelerin desteklerden etkin bir şekilde faydalanmasını sağlayacaktır.

Ayrıca desteklerin bölgesel ve sektörel olarak düzenli bir şekilde takibinin yapılması ve sonuçlarının değerlendirilmesi ileriye yönelik olarak planlanacak yeni teşvik sistemlerine önemli veri teşkil edeceği düşünülmektedir. Destek gruplarının alt kalemlerinde yer alan benzer desteklerin farklı kurum veya kuruluşlar tarafından verilmesi, bu desteklerden faydalanmak isteyen girişimciler için önemli ölçüde zorluklar getirmektedir. Bunun yerine, benzer destekleri tek bir kurum veya kuruluşun vermesinin desteklerden faydalanacak işletmelerin daha kolay ve etkin bir şekilde desteklerden yararlanacağı düşünülmektedir (Yıldız, 2013, s. 384).

3.8. İŞLETME PERFORMANSI TANIMI VE ÖLÇÜTLERİ

3.8.1. Tanımı

İşletme performansı, işletmeyi amaçlarına taşımak için planlanmış bir etkinliğin sonuçlarının nitel ve nicel olarak tanımlanmasına performans denmektedir. Bir başka ifadeyle, belirli bir zaman dilimi sonucunda işletmenin oluşturduğu çıktılar veya sonuçlarına performans denilebilir (Öztek, 2005, s. 19).

Bir diğer değerlendirmeye göre; işletme performansı işletmeleri amaçlarına ulaşmak için gösterdikleri maddi ve manevi tüm çabaların değerlendirilmesi olarak da ifade edilebilir (Akal, 1992, s. 368).

Her girişimcinin kendi işletmesinin performansını ölçmesinde kendine göre bazı gerekçeleri bulunmaktadır. Bununla birlikte girişimciler genel olarak aşağıda belirtilen nedenlerden dolayı işletme performansını ölçmektedirler (Parker, 2000, s. 2):

- İşletmenin faaliyetlerindeki başarı oranını tespit etmek,
- İşletme müşterilerinin taleplerini karşılama ve müşterilerini memnun etme derecesini belirlemek. Yani müşterilerin istedikleri ve beğendikleri mal ve hizmetlerin zamanında kendilerine arz edilip edilmediğini belirlemek,
- İşletmenin genel faaliyetleri hakkında doğru bilgiye ulaşmak ve yanlış veya eksik bilinen bilgilerin tam öğrenilmesi ve doğru tespitlerin yapılmasını sağlamak,
- İşletmede oluşan israf veya zarar nedenlerini tam ve doğru tespit etmek ve işletmenin olası krizlere karşı direncini artırmak. Ayrıca pazarda gelişmeye açık alanları tespit ederek yeni pazar fırsatlarından yararlanmak,
- İşletme yönetimi tarafından alınan kararların duygusal ve sezgisel varsayımlarla değil, gerçek bilimsel verilere göre karar alınmasını sağlamak,
- İşletmenin başlattığı ekonomik planlamaların amacına uygun gerçekleşip gerçekleşmediğinin ve gerçekleşme derecesini belirlemek.

3.8.2. İşletme Performansı Ölçütleri

İşletmelerin performans ölçütlerini nitel ve nicel ölçütler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Bu çerçevede düşünüldüğünde; İşletme performansı, çalışma yapılan konuda bir ölçümü gerektirir. Bu ölçümler; objektif (finansal) ve subjektif (finansal olmayan) konulardan oluşabilir. Bir işletmenin performansını ölçmek için kullanılan geleneksel ölçütler genellikle finansal konulardır ve daha çok kârlılık, satışlar, piyasa değeri üzerine odaklanmıştır. Bugünün uluslararası rekabet şartları; finansal olmayan performans ölçütlerinin de (itibar, memnuniyet, kalite, vb.) bir işletmenin performansının ölçülmesinde kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Artık modern işletmelerde gelecek ile ilgili kararlar alınabilmesi için sadece finansal performans ölçümleri yeterli olmamaktadır. Performans ölçümleri subjektif ölçümleri de içermelidir. Çünkü performans ölçümü işletmelerde stratejik karar vermeyi etkilemektedir (Kalkan, 2005, s. 59).

İşletme performansı objektif ve subjektif olarak ölçülebilir. Objektif değerler, mutlak finansal performans değerleri yani nicel veriler yoluyla, subjektif değerler ise rakiplere veya şirket beklentilerine göre performans hakkındaki algısal düşünceler sorularak ölçülmektedir. Aynı performans kriterleri hem objektif hem de subjektif olarak ölçülebilmektedir. Önemli olan kriterleri belirlemektir. Kriterleriniz karlılık, kalite, müşteri memnuniyeti vb. olabilir. İşletmenin beklentilerini ve memnuniyet derecelerini ölçen nitel kriterler subjektif ölçüm ile ölçülmektedir (Küçükkancabaş, Akyol, Ataman, 2006, s. 131).

Genel olarak işletmelerin subjektif performans ölçüm kriterleri aşağıdaki gibidir (Küçükkancabaş, Akyol, Ataman, 2006, s. 131).

Subjektif Kriterler

1. Karlılık ve karlılık artışı
2. Satışlar ve satışlardaki artış
3. Piyasa payı ve artışı
4. Yeni ürün çıkarma başarısı
5. Genel işletme performansı
6. Aktif karlılığı ve artışı, satış karlılığı

8. Müşteri memnuniyeti

9. İtibar ve imaj

10. Rekabet üstünlüğü

11. Diğerleri (sektör liderliği, çalışan memnuniyeti, kaliteli ürün sunma, yatırımın geri dönüş oranı, patent sayısının fazla olması vb.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KOBİ'LERİN FİNANS KAYNAKLARINDAN DEVLET DESTEKLERİ VE TEŞVİKLERİNİN KOBİ'LERİN PERFORMANSLARI ÜZERİNE ETKİLERİ (ADİYAMAN-GAZİANTEP YÖRESİNDE ANKETE DAYALI BİR DEĞERLENDİRME)

4.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler gerek ülkemizde gerekse diğer ülkelerde olsun, toplam istihdam içindeki payları, toplam yatırımlardaki oranları, yarattıkları katma değer ve dış ticarete olan katkılarıyla ekonomide önemli bir yere sahiptirler. Ekonomik faydalarının yanı sıra ülkelere sosyal faydalar da sağlamakta olan KOBİ'ler, ekonominin ve sosyal sistemlerin denge ve istikrar unsurları haline gelmiştir.

Dünya ile birlikte Türkiye ekonomisi verileri incelendiğinde toplam işletmelerin ortalama % 95'ini KOBİ'ler oluşturmaktadır. Toplam istihdam içindeki payları ülkeden ülkeye değişmekle beraber %50'nin üzerinde olan KOBİ'lerin yatırım içindeki payları ise ortalama %30 civarındadır. Bu durum tüm dünyada ve Türkiye'de KOBİ'lere verilmesi gereken önemi ortaya koymaktadır.

Ekonomideki yeri bu kadar büyükken, KOBİ'lerin büyük işletme olma yolunda daha az sorunla karşılaşması için finans kaynaklarından ve devlet desteklerinden etkin bir şekilde faydalanması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Araştırma; KOBİ'lerin finans kaynakları ve devlet desteklerinden faydalanma düzeyleri çerçevesinde planlanmıştır. KOBİ'lerin genel finans kaynakları nelerdir? KOBİ'lerin devlet desteklerinden faydalanma düzeyleri ve faydalanmama nedenleri nelerdir? Devlet desteklerinin işletmeler üzerindeki subjektif (nicel olmayan) etkileri nelerdir? Bu sorular araştırmanın problemleri olarak kabul edilmiştir.

4.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma ile KOBİ'lerin genel finans kaynakları içerisinde en fazla başvurdukları kaynakları ve yararlandıkları devlet desteklerinin KOBİ performansına ve bölgeye olan katkılarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda ortaya çıkacak bilgilerin yapılacak bilimsel çalışmalara ve işletmelerin gelecek planlamalarına veri kaynağı olması hedeflenmiştir.

Bu amaçla, Adıyaman ve Gaziantep bölgesinde faaliyet gösteren Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere bir anket uygulanmıştır. Bu çalışmada ekonominin can damarı ve geleceği olan KOBİ'lerin ayakta kalabilmeleri ve kendilerini geliştirebilmeleri için finans kaynakları ve devlet yardımlarından etkin faydalanmanın ne derece önemli olduğunun belirtilmesi amaçlanmıştır. Devlet yardımlarından etkin faydalanan işletmelerin nitelikleri ve faydalanma düzeylerinin tespit edilip değerlendirilmesi çalışmanın diğer bir amacını oluşturmaktadır.

4.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Adıyaman ve Gaziantep illerinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin devlet desteklerinden faydalanma düzeyleri ve işletme performansına olan etkilerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmanın araştırma kısmında, 2014 yılında bölgede faaliyet gösteren KOBİ niteliğindeki 168 işletmeye anket uygulanmıştır. Araştırma bölgesindeki tüm sektörlerde faaliyet gösteren ve KOBİ tanımına uyan, işletmeler üzerinde çalışma yapılmıştır. Örneklem seçiminde kolay yoldan örneklem yöntemine başvurulmuştur. Adıyaman ve Gaziantep Ticaret ve Sanayi Odası'ndan alınan bilgilere göre araştırmanın ana kümesini oluşturan işletme sayısı, 1482 olarak belirlenmiştir. Araştırma bölgesindeki KOBİ sayısından hareketle örneklem gurubun sayısı en az 85 olarak tespit edilmiştir. Anket uygulanacak örneklem sayısının belirlenmesinde;

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N - 1) + t^2pq}$$

formülünden yararlanılmıştır (Salant, Dillman, 1994). Bu formülde, N: ana kütle büyüklüğünü, p: olayın gerçekleşme olasılığını (p= 0,5), q: olayın gerçekleşmeme olasılığını (q= 0,5), t: güven aralığını (% 95) ve d: hata payını (0,05) göstermektedir.

Bu anket çalışmasına katılan işletmelerden 10 kişiden az çalışanı olanlar mikro ölçekli işletme, 10-50 arasında çalışanı olanlar küçük ölçekli işletme, 50-250 kişi arasında çalışanı olanlar orta ölçekli işletme olarak kabul edilmiştir.

4.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada verilerin toplanması için anket yöntemi seçilmiştir. Araştırmayı gerçekleştirmek amacıyla Adıyaman ve Gaziantep illerinde 168 işletme tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiş ve bu işletmelerle tamamıyla yüz yüze görüşülerek anket çalışması uygulanmıştır.

Anketlerin cevaplandırılması aşamasında, anket sorularına cevap verecek kişilerin işletme sahibi, yöneticisi veya muhasebe / finans bölümü yetkilisi unvanı taşıyan kişiler olmasına önem verilmiştir.

KOBİ'ler ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalardan ve uygulanmış anketlerden yararlanılarak araştırma anketi geliştirilmiştir. Anket soruları 4 ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar;

- İşletme hakkında genel bilgiler,
 - İşletmelerin finans kaynakları ve karşılaşılan sorunlar,
 - Devlet desteklerinden yararlanma,
 - Devlet desteklerinin işletme performansına etkileri,
- ile ilgili bilgilerden oluşmaktadır. Anket formu Ek-1'de yer almaktadır.

Likert ölçeğine göre işaretlenen cevaplara ilişkin dereceler; “Hiç Katılmıyorum”, “Kısmen Katılmıyorum”, “Emin Değilim”, “Kısmen Katılıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” şeklindedir. Sorular 1,2,3,4,5 şeklinde puanlandırılmıştır.

4.5. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada anket soruları güvenilirlik ve faktör analizlerine tabi tutulmuştur. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 15.0 (Statistical Package For Social Science) paket programı kullanılmıştır.

Güvenilirlik analizi, bir ölçme aracının ölçülmesi planlanan özellikleri hangi derecede ölçtüğünün tespitinin yapılarak analiz edilmesidir. Çalışmada, yapı geçerliliğinin belirlenmesi için faktör analizinden yararlanmıştır. Verilerin, faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ile bulunur. Barlett küresellik testinin aldığı değer ve onun anlamlılığı ise; değişkenlerin birbirleri ile korelasyon gösterip göstermediklerini sınırlar. KMO'nun 0,60'dan yüksek ve Bartlett testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir (Sharma, 1996, s. 685).

Yapılan güvenilirlik testinde, anket sorularının güvenilir olup olmadığını ortaya koyan Cronbach Alpha katsayıları hesaplanmıştır.

Tablo 4.1. Güvenilirlik Testi

Güvenilirlik Testi	
Alfa Katsayısı	Madde Sayısı
0,949	17

Ankette yer alan 17 soru üzerinden yapılan güvenilirlik analiz sonucu güvenilirlik oranı 0,949 çıkmıştır. Bu sonuç güvenilirlik analizi açısından oldukça yüksektir.

Faktör analizi, anket tasarımı esnasında yapılan hataların tespit edilmesini ve bu hataların giderilmesine yardımcı olan güçlü araçlardan biridir. Dolayısıyla devlet desteklerinin işletme performansı üzerindeki etkisini ölçen ve likert ölçeğine göre hazırlanmış anket soruları güvenilirlik analizinin yanı sıra faktör analizine de tabi tutulmuştur.

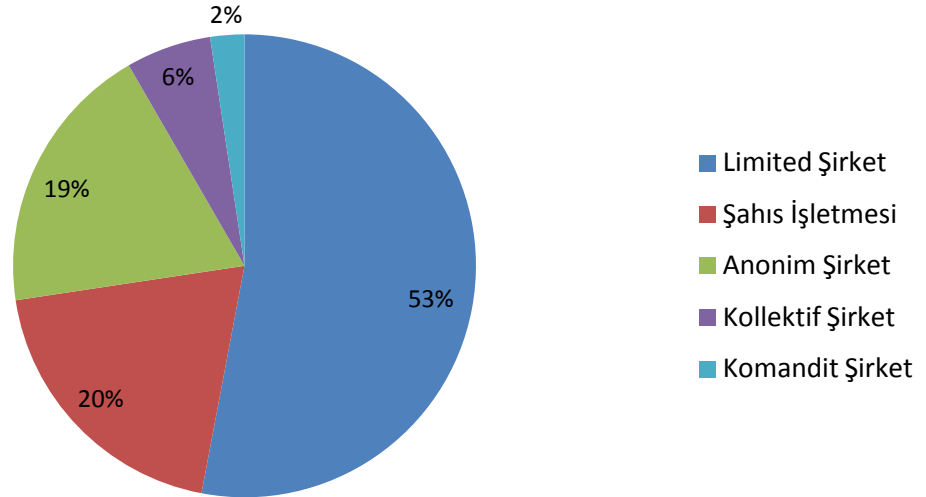
Korelasyon, iki değişken arasındaki doğrusal ilişkinin gücünü ve bu ilişkinin yönünü (doğru orantılı mı?, ters orantılı mı?, olduğunu) belirlemek için kullanılan bir araçtır. Anket verilerinden elde edilen, KOBİ'lere ait bilgilerin ve özelliklerin değerlendirilmesi, bu özelliklerin birbirini ne şekilde etkilediğinin sayısal verilerle ortaya konulması için bazı değişkenlerin korelasyonları hesaplanmıştır.

4.6. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

Tablo 4.2. KOBİ'lerin Hukuki Yapısı

İşletme Çeşitleri	F	%
Şahıs İşletmesi	33	19,6
Kollektif Şirket	10	6,0
Komandit Şirket	4	2,4
Anonim Şirket	32	19,0
Limited Şirket	89	53,0
TOPLAM	168	100,0

Grafik 4.1. KOBİ'lerin Hukuki Yapısı

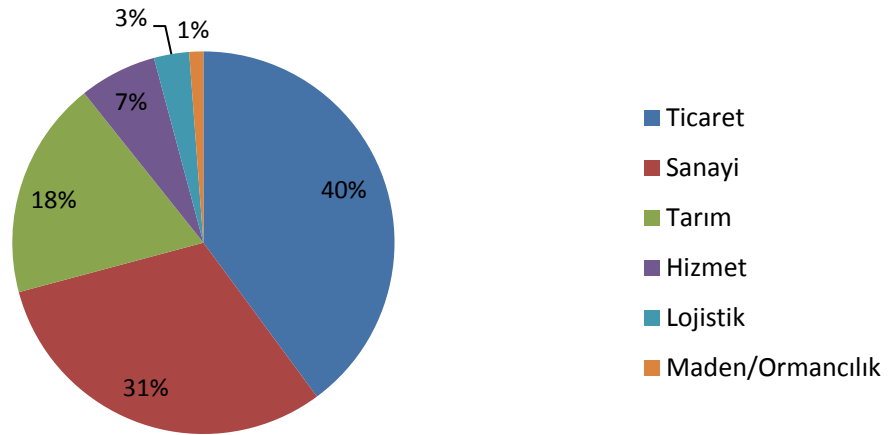

Tablo 4.2. ve grafik 4.1. de görüldüğü üzere KOBİ'lerin %53,0 gibi büyük bir kısmı limited şirket şeklinde kurulmuşlardır. Şahıs işletmelerinin oranı %19,6, anonim şirketler %19,0, kolektif şirketler %6,0 ve komandit şirketler ise %2,4 gibi bir oran ile sıralanmaktadır.

Tablo 4.3. KOBİ'lerin Faaliyet Konusu

Faaliyet Konusu	F	%
Tarım	31	18,5
Sanayi	52	31,0
Ticaret	67	39,9
Maden/Ormancılık	2	1,2
Hizmet	11	6,5
Lojistik	5	3,0
TOPLAM	168	100,0

Grafik 4.2. KOBİ'lerin Faaliyet Konusu

Tablo 4.3. ve grafik 4.1 de görüldüğü gibi KOBİ'lerin faaliyet konuları incelendiğinde ankete katılan işletmelerin % 39,9'unun faaliyet konusu ticaret olarak belirlenmiştir. Sırasıyla %31,0 ile sanayi, % 18,5 ile tarım, %6,5 ile hizmet işletmeleri gelmektedir. Maden/Ormancılık ve lojistik ise %1,2 gibi düşük bir oranı temsil etmektedirler.

Tablo 4.4. KOBİ'lerin Yaşı

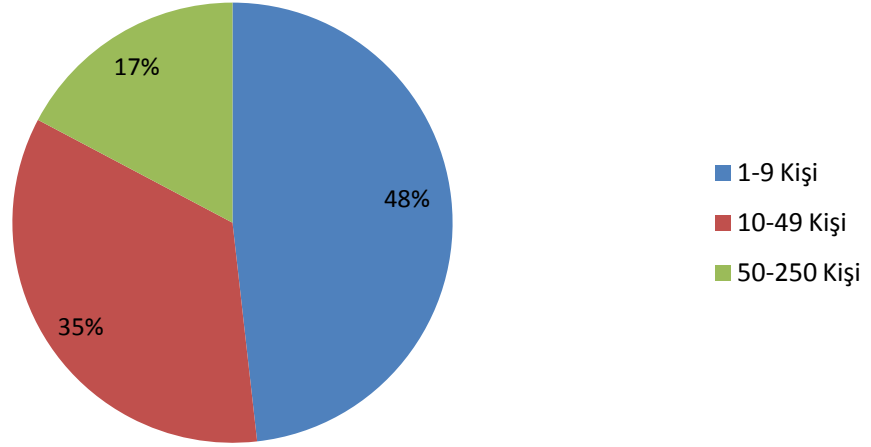
KOBİ'lerin Yaşı	F	%
1-5 Yıl	54	32,1
6-10 Yıl	34	20,2
11-15 Yıl	17	10,1
16-20 Yıl	26	15,5
21 ve Üstü	37	22,0
TOPLAM	168	100,0

KOBİ'lerin yaşını ölçen anket sorusuna alınan yanıtlar tablo 4.4'te verilmiştir. Buna göre, %32,1 oranında işletmelerin 1-5 yaş arasında oldukları tespit edilmiştir. Bu durum son 5 yılda işletme kurmak için ülkemizde istikrarlı bir ekonominin olduğunu ortaya koymaktadır. İşletmelerin %20,2 sinin 6-10 yıl, %22,0'ının 21 ve üstü, %15,5'inin 16-20 yıl, %10,1'inin ise 11-15 yıl arasında faaliyet gösterdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 4.5. İşletmede Çalışan Sayısı

İşletmede Çalışan Sayısı	F	%
1-9	81	48,2
10-49	58	34,5
50-250	29	17,3
TOPLAM	168	100,0

Grafik 4.3. Çalışan Sayısı

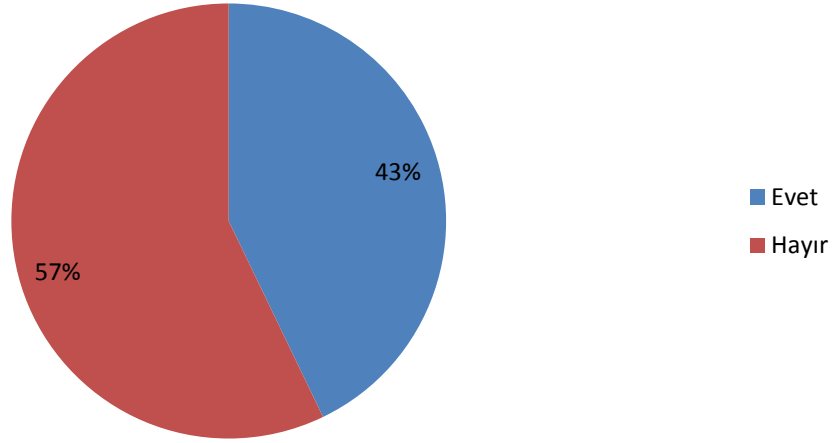

Yukarıdaki Tablo 4.5 ve grafikte belirtilen, çalışan sayısına göre işletmeleri mikro, küçük ve orta büyüklük şeklinde ortaya koyan verilere göre; 1-9 arasında çalışanı olan mikro büyüklükteki işletme sayısı % 48,2, 10-49 arasında çalışanı olan küçük ölçekli KOBİ sayısı % 34,5 ve 50-250 arasında personel çalıştıran orta ölçekli KOBİ sayısı ise %17,3 olarak belirlenmiştir. Bu verilere göre KOBİ'lerin büyük bir kısmı mikro ölçekli işletmelerdir.

Tablo4.6. İşletmelerde İstihdam Edilen Finans Yöneticisi Durumu

Finans Yöneticisi	F	%
Evet	72	42,9
Hayır	96	57,1
TOPLAM	168	100,0

Grafik 4.4. İstihdam Edilen Finans Yöneticisi

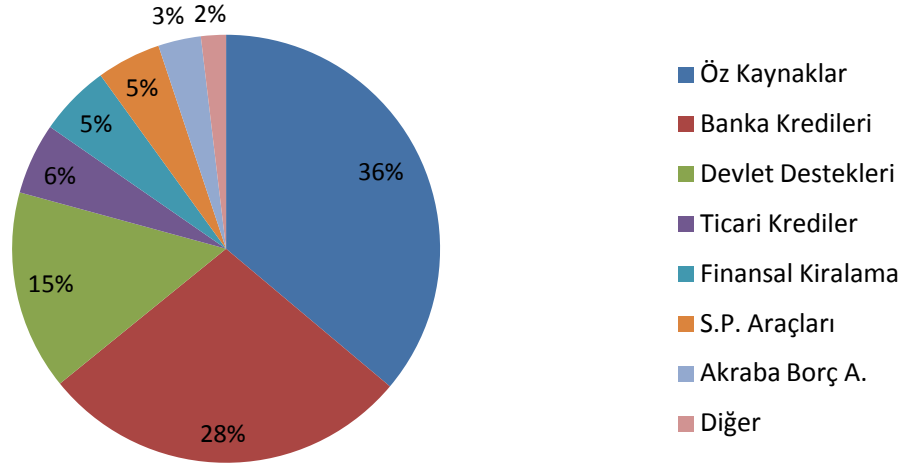

Tablo 4.6. ve grafik 4.4. incelendiğinde, KOBİ'lerin % 57,1'inde finans yöneticisi istihdam edilmemektedir. Finans yöneticisi çalıştıran işletmelerin oranı ise %42,9 olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.7. KOBİ'lerin Finansman Kaynakları

Finansman Kaynakları	F	%
Öz Kaynaklar	134	36,1
Akraba ve Arkadaşlardan Borç Almak	12	3,2
Banka Kredileri	104	28,0
Ticari Krediler (Satıcı Kredileri)	20	5,4
Risk Sermayesi (Yeni İş Fikri)	2	0,5
Barter	2	0,5
Finansal Kiralama (Leasing)	20	5,4
Forfaiting (Alacakların Tahsili)	2	0,5
Faktoring (Alacakların Devri)	1	0,3
Devlet Destekleri ve Teşvikler	56	15,1
Sermaye Piyasası Araçları	18	4,9
TOPLAM	371	100,0

Grafik 4.5. KOBİ'lerin Finansman Kaynakları

KOBİ'lerin finansman kaynakları incelendiğinde, %36,1 ile birinci sırada öz kaynaklar yer almaktadır. KOBİ'lerin finansman kaynaklarını %28,0 ile banka kredileri, %15,1 ile devlet destekleri ve teşvikler, %5,4 ile ticari krediler ve finansal kiralama (leasing), %4,9 ile sermaye piyasası araçları, %3,2 ile akraba ve arkadaşlardan alınan borçlar şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 4.8. KOBİ'lerin Finansal Sorunları

Finansal Sorunlar	F	%
Öz Kaynak Yetersizliği	57	14,7
İşletme Sermayesi Yetersizliği	35	9,0
Finansal Yönetimde Yetersizlik	12	3,1
Kredi Yoluyla Finansmanda Karşılaşılan Güçlükler	32	8,2
Devlet Desteklerinden Yararlanmama	46	11,9
Sermaye Piyasasında Fon Elde Etmede Karşılaşılan Güçlükler	2	0,5
Alacak Tahsilindeki Gecikmeler	70	18,0
Maliyetlerdeki Artışlar	89	22,9
Ekonomi Politikalarının İşletme Üzerindeki Etkisi	30	7,7
İşletmenin Finansal Sorunu Yok	15	3,9
TOPLAM	388	100,0

KOBİ'lerin finansal sorunları ele alındığında, maliyetlerdeki artışlar % 22,9 ile birinci sıradaki sorun olarak öne çıkmaktadır. %18,0 ile alacak tahsilindeki gecikmeler işletmeler için ikinci sırada yer alan sorun olarak belirtilmiştir. Sorun olarak belirtilen diğer maddeler şöyle sıralanmaktadır. %14,7 ile öz kaynak yetersizliği, %11,9 ile devlet desteklerinden ve teşviklerinden yararlanamama, %9,0 ile işletme sermayesi yetersizliği, %8,2 ile kredi yoluyla finansmanda karşılaşılan güçlükler, %7,7 ile ekonomi politikalarının işletme üzerindeki olumsuz etkisi, %3,1 ile finansal yönetimde yetersizlik ve %0,5 ile sermaye piyasasından fon elde etmede karşılaşılan güçlükler şeklindedir. İşletmenin finansal sorununun olmadığını belirtenler ise %3,9 oranındadır.

Tablo 4.9. Devlet Desteklerinden Yararlanma

Devlet Destekleri	F	%
Gümrük Vergisi Muafiyeti	29	9,9
KDV İstisnası	31	10,5
İndirimli Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi	28	9,5
Stratejik Yatırımlara Katma Değer Vergisi İadesi Desteği	10	3,4
Gelir Vergisi Stopaj Desteği	22	7,5
Sigorta Primi İşçi ve İşveren Hissesi Desteği	56	19,0
Faiz Desteği	15	5,1
Yatırım Yeri Tahsisi	18	6,1
Hayvancılık Desteği	30	10,2
Ürün/Makine Desteği	16	5,4
Hiçbir Devlet Desteğinden Faydalanmadım	39	13,3
TOPLAM	294	100,0

KOBİ'lerin kuruluşundan günümüze kadar yararlandıkları devlet destekleri ve teşvikler araştırıldığında işletmelerin %86,7'sinin bir şekilde geçmişinde devlet desteklerinden yararlandığı, %13,3'ünün ise devlet destekleri ve teşviklerinden hiç faydalanmadıkları açıklığa kavuşmuştur. Devlet desteklerinden ve teşviklerinden yararlanan KOBİ'lerin faydalandıkları kalemler şu şekilde sıralanmaktadır; %19,0 ile sigorta primum işçi ve işveren hissesi desteği, %10,5 ile KDV istisnası, %10,2 ile hayvancılık desteği, %9,9 ile gümrük vergisi muafiyeti, %9,5 indirimli gelir vergisi ve

kurumlar vergisi, %7,5 ile gelir vergisi stopaj desteği, %6,1 ile yatırım yeri tahsisi, %5,4 ile ürün/makine desteği, %5,1 ile faiz desteği ve %3,4 ile stratejik yatırımlara KDV iadesi desteği şeklindedir.

Tablo 4.10. Devlet Desteklerinden Yeterince Yararlanmama Sebepleri

Destekten Yararlanmama Sebebi	F	%
İhtiyaç duymadım.	42	11,5
Teşviklerle ilgili bilgilendirme eksiktir.	54	14,8
Teşvikle sağlanan kredinin maliyeti yüksektir.	24	6,6
Teşviklerin kabul aşamasının yavaş ve uzun süre alması.	48	13,2
Teşvik şartlarının KOBİ'ler için ağır olması.	31	8,5
Yatırım indirimleri yetersiz kalmaktadır.	32	8,8
Teşvik prosedürlerinin karmaşık olması.	47	12,9
Teşvik kabulünden sonraki şartların işletmenin özgürlüğünü kısıtlaması.	18	4,9
Daha önce teşvik alan işletmelerin olumsuz yorumları	10	2,7
Teşvikten faydalanan işletmeler yeterince denetlenmiyor. teşvik amacına ulaşmıyor.	26	7,1
Teşviklerden yeterince yararlanıyorum	32	8,8
TOPLAM	168	100,0

Devlet desteklerinden ve teşviklerinden yararlanmayan veya yeterince yararlanmayan KOBİ'lerin yararlanmama sebepleri incelenmiş ve işletmelerin % 91,2'si en az bir sebep belirterek desteklerden yeterince yararlanmadıklarını açıklamışlardır. KOBİ'lerin %8,8'i ise teşviklerden yeterince faydalandıklarını belirtmişlerdir. Desteklerden yeterince yararlanamama sebepleri şöyle sıralanmaktadır. %14,8 ile teşviklerle ilgili bilgilendirme eksiktir, %13,2 ile teşviklerin kabul aşamasının yavaş ve uzun zaman alması, %12,9 ile teşvik prosedürlerinin karmaşık olması, %11,5 ile ihtiyaç duymadım, %8,8 ile yatırım indirimleri yetersiz kalmaktadır, %8,5 ile teşvik şartlarının KOBİ'ler için ağır olması, %7,1 ile teşvikten faydalanan işletmeler yeterince denetlenmiyor, teşvik amacına ulaşmıyor, %6,6 ile teşvikle sağlanan kredinin maliyeti yüksektir, %4,9 ile teşvik kabulünden sonraki aşamaların işletmenin özgürlüğünü kısıtlaması ve %2,7 ile daha önce teşvik alan işletmelerin olumsuz yorumları şeklindedir.

Tablo 4.11. Devlet Desteklerinin İşletme Performansına Etkileri

Devlet Desteklerinin İşletme Performansına Etkilerine İlişkin İfadelere Katılım Dereceleri							
1:Hiç Katılmıyorum, 2:Kısmen Katılmıyorum, 3:Emin Değilim, 4:Kısmen Katılıyorum, 5:Tamamen Katılıyorum							
		1	2	3	4	5	Toplam
1-Devlet Destekleri İşletmenin Kârlılığını artırmaktadır.	F	14	8	32	47	65	166
	%	8,4	4,8	19,3	28,3	39,2	100
2- Devlet Destekleri İşletmenin Satışlarını artırmaktadır.	F	31	24	18	49	40	162
	%	19,1	14,8	11,1	30,2	24,7	100
3- Devlet Destekleri İşletmenin Kapasitesini artırmıştır	F	8	21	22	42	73	166
	%	4,8	12,7	13,3	25,3	44,0	100
4- Devlet Destekleri İşletmenin Performansını yükseltmektedir.	F	10	19	26	48	61	164
	%	6,1	11,6	15,9	29,3	37,2	100
5- Devlet Destekleri Ürün Yeniliğini yükseltmektedir.	F	17	10	19	48	66	160
	%	10,6	6,3	11,9	30,0	41,3	100
6- Devlet Destekleri İşletmenin Rekabet Gücünü artırmaktadır.	F	8	14	28	49	65	164
	%	4,9	8,5	17,1	29,9	39,6	100
7- Devlet Destekleri İşletmenin İtibarını ve İmajını artırmıştır.	F	19	6	36	45	51	157
	%	12,1	3,8	22,9	28,7	32,5	100
8- Devlet Destekleri Bölge Kalkınmasına Olumlu Etkisi Olmuştur.	F	18	7	17	36	84	162
	%	11,1	4,3	10,5	22,2	51,9	100

Devlet desteklerinin işletme performansına olan subjektif etkileri Tablo 4.11’ de gösterilmiştir. Tabloya göre devlet desteklerinin işletmenin performansına ve bölge kalkınmasına olumlu etkileri olduğu tespit edilmiştir.

Devlet destekleri ve teşviklerinin KOBİ’lerin performansına ne derece etki ettiğini ölçmek amacıyla ankette, 5’li likert ölçeğine uygun 8 ifade geliştirilmiş ve cevaplayıcının katılım derecelerini belirtmeleri istenmiştir. Bu sorulara güvenilirlik analizinin yanında faktör analizinin uygulanması kararlaştırılmıştır. Likert ölçekli soruların güvenilirlik analizi, anket sorularının güvenilir olup olmadığını ortaya koyan Alfa (Cronbach Alpha) katsayıları hesaplanmıştır.

Tablo 4.12. Güvenilirlik Testi

Güvenilirlik Testi	
Alfa Katsayısı	Madde Sayısı
0,990	8

Likert ölçekli ankette yer alan 8 soru üzerinden yapılan güvenilirlik analiz sonucu güvenilirlik oranı 0,990 çıkmıştır. Bu sonuç güvenilirlik analizi açısından oldukça yüksek bir orandır.

Faktör analizi sonucunun sağlıklı olabilmesi için KMO ve Bartlett's testinin 0,5'ten büyük çıkması gerekmektedir. Yapılan analiz sonucunda KMO ve Bartlett's testinin 0,928 olduğu belirlenmiştir. Bu da faktör analizinin uygulanmasının uygun olduğunu göstermektedir.

Programda ölçeğe ilişkin yapılan faktör analizi işlemleri sonucunda 1 faktör belirlenmiştir. Buna göre ölçekteki 8 maddenin tamamı 1. faktörde toplandığı ve faktör yüklerinin 0,624 ile 0,830 arasında değiştiği görülmüştür.

Belirlenen bu faktöre anlamlı bir isim verilmeye çalışılmıştır. Buna göre bu faktöre "Devlet Desteklerinin KOBİ'lerin Performansına Etkileri" isminin verilmesi uygun görülmüştür. Ölçek sorularında varılmak istenen sonucun faktör ismiyle örtüştüğü görülmektedir.

Tablo 4.13. Devlet Desteklerinin İşletme Performansına Etkilerine İlişkin Faktör Analiz Sonuçları

Devlet Desteklerinin KOBİ'lerin Performansına Etkilerine İlişkin İfadeler	Ort.	Standart Sp.
Devlet Yardımları ve Teşvikleri, İşletmenin Kârlılığını artırmaktadır.	3,84	1,23
Devlet Yardımları ve Teşvikleri, İşletmenin Satışlarını artırmaktadır.	3,26	1,46
Devlet Yardımları ve Teşvikleri, İşletmenin Kapasitesini artırmıştır.	3,90	1,23
Devlet Yardımları ve Teşvikleri, İşletmenin Genel Performansını yükseltmektedir.	3,80	1,22
Devlet Yardımları ve Teşvikleri, İşletmenin Ürün Yeniliğini yükseltmektedir	3,85	1,31
Devlet Yardımları ve Teşvikleri, İşletmenin Rekabet Gücünü artırmaktadır.	3,90	1,16
Devlet Yardımları ve Teşvikleri, İşletmenin İtibarını ve İmajını artırmıştır.	3,65	1,30
Devlet Yardımları ve Teşviklerinin Bölge Kalkınmasına Olumlu Etkisi Olmuştur.	4,00	1,34

Faktör analizi sonucunda devlet destekleri ve teşviklerinin KOBİ'lerin performansı üzerindeki subjektif etkileri oldukça olumlu ve yüksek çıkmıştır. 3,26 ile 4,00 arasında değişen bu olumlu durum işletmelerin devlet destekleri ve teşviklerin devam etmesinden memnun olduklarının göstergesidir. Yukarıdaki tablo dikkatlice incelendiğinde ortaya çıkan ortalama değerler şöyle sıralanabilir; 4,00 ortalama ile birinci sırada, desteklerin bölge kalkınmasına olumlu etkisi olmuştur. 3,90 ile destekler işletme kapasitesini artırmıştır. 3,90 ile teşviklerin işletmenin rekabet gücünü artırdığı, 3,85 ile yardımların ürün yeniliğine olumlu etkisi olduğu, 3,84 ile yardımların işletme karlılığına olumlu etkisi olduğunu, 3,80 ile desteklerin işletmenin genel performansını artırdığı belirtilmektedir. 3,65 ile devlet yardımları ve teşviklerinin işletmenin itibarını ve imajını yükselttiğini ve 3,26 ile desteklerin işletmenin satışlarına olumlu etki ettiğini belirtmiştir.

Tablo 4.14. KOBİ'lerin Büyüklüğü Arttıkça, Finans Yöneticisi İstihdam Oranı Artmaktadır

İşletme	Finans Yön. Çalıştıran		Finans Yön. Çalıştırmayan		TOPLAM	
	F	%	F	%	F	%
Mikro İşletmeler (1-9)	14	17,3	67	82,7	81	100
Küçük İşletmeler (10-49)	31	53,4	27	46,6	58	100
Orta İşletmeler (50-250)	27	93,1	2	6,9	29	100
TOPLAM	72	42,9	96	57,1	168	100

KOBİ'lerin büyüklükleri ile istihdam edilen finans yöneticileri arasındaki korelasyon katsayısı $r = 0,568$ olarak hesaplanmıştır. Bu durum KOBİ'lerin büyüklükleri ile finans yöneticisi istihdamı arasında pozitif yönlü, güçlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Tablo dikkatli incelendiğinde; mikro işletmelerin %17,3'ü, küçük işletmelerin %53,4'ü ve orta büyüklükteki işletmelerin %93,1'i finans yöneticisi istihdam etmekte iken, mikro işletmelerin %82,7'si, küçük işletmelerin %46,6'sı ve orta büyüklükteki işletmelerin %6,9'u bünyelerinde finans yöneticisi istihdam etmemektedir. Bu durumda, KOBİ'lerin büyüklüğü arttıkça finans yöneticisi istihdam oranının da arttığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 4.15. KOBİ'lerin Büyüklüğü Arttıkça, Devlet Desteklerinden Faydalanma Oranı Artmaktadır

İşletme	Desteklerden Yararlanan	Desteklerden Yararlanmayan	TOPLAM
	%	%	%
Mikro İşletmeler(1-9)	69,9	30,1	100
Küçük İşletmeler(10-49)	94,3	5,7	100
Orta İşletmeler(50-250)	97,5	2,5	100
TOPLAM	86,7	13,3	100

KOBİ'lerin büyüklüğü ile devlet desteklerinden faydalanma oranı arasındaki korelasyon katsayısı $r = 0.333$ olarak hesaplanmıştır. Bu durum KOBİ'lerin büyüklüğü ile teşviklerden yararlanma arasında pozitif yönlü güçlü olmayan bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yani işletme büyüklüğü arttıkça devlet desteklerinden ve teşviklerinden faydalanma oranı da artmaktadır. Yukarıdaki tabloda bugüne kadar devlet desteklerinin herhangi bir veya birkaç kaleminden faydalanan işletme sayıları ve bu güne kadar

desteklerden hiç faydalanmayan işletme sayıları verilmiştir. Tabloya göre; mikro işletmelerin %69,9'u, küçük işletmelerin %94,3'ü ve orta büyüklükteki işletmelerin %97,5'i devlet desteklerinden yararlanmakta iken, mikro işletmelerin %30,1'i, küçük işletmelerin %5,7'si ve orta büyüklükteki işletmelerin %2,5'i bu güne kadar devlet destekleri ve teşviklerinden faydalanmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.16. KOBİ'lerin Yaşına Göre Devlet Desteklerinden Faydalanma Durumları

İşletme	Desteklerden Yararlanan	Desteklerden Yararlanmayan	TOPLAM
	%	%	%
1-5 Yaş Aralığındaki İşletmeler	88,6	11,4	100
5-10 Yaş Aralığındaki İşletmeler	79,0	21,0	100
11-15 Yaş Aralığındaki İşletmeler	91,4	8,6	100
16-20 Yaş Aralığındaki İşletmeler	86,4	13,6	100
20 Yaş ve Üstü İşletmeler	89,8	10,2	100
TOPLAM	86,7	13,3	100

KOBİ'lerin yaşlarına göre devlet desteklerinden yararlanma ve yararlanmama durumları incelendiğinde; 1-5 yaş aralığındaki işletmelerin %88,6'sı, 5-10 yaş aralığındaki işletmelerin %79,0'ı, 11-15 yaş aralığındaki işletmelerin %91,4'ü, 16-20 yaş aralığındaki işletmelerin %86,4'ü ve 20 ve üstü işletmelerin %89,8'i bu güne kadar en az bir veya birden çok defa devlet desteklerinden yararlanmışlardır. Devlet desteklerinden bu güne kadar hiç yararlanmayan işletmelerin durumu ise şöyledir; 1-5 yaş aralığındaki işletmelerin %11,4'ü, 5-10 yaş aralığındaki işletmelerin %21'i, 11-15 yaş aralığındaki işletmelerin %8,6'sı, 16-20 yaş aralığındaki işletmelerin %13,6'sı ve 20 ve üstü işletmelerin %10,2'si bu güne kadar devlet desteklerinden hiç yararlanmamışlardır. Bu durumda işletmelerin yaşları ile desteklerden faydalanma arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı anlaşılmıştır.

SONUÇ

Ülke işletmeleri içerisindeki oranları, istihdama, üretime ve dış ticarete katkıları ve değişen koşullara hızlı uyum sağlama becerileri bakımından KOBİ'ler günümüz ekonomisinin vazgeçilmez unsurları haline gelmiştir. Ekonominin dinamik kurumları olan KOBİ'lerin gelişmesi ve ayakta kalabilmeleri için hükümetler tarafından yapılan yardımların ve teşvik yasalarının işletmeler üzerindeki etkilerinin önemi büyüktür.

Bu çalışmada KOBİ'lerin finans kaynaklarından devlet yardımlarının işletme performansları üzerindeki etkileri ele alınmıştır. KOBİ'lerin finans kaynaklarını etkin kullanması ve devlet desteklerinden yeterince faydalanması işletmeler için istikrar sağlaması anlamına gelir. Ülkemizdeki toplam işletmeler içerisinde %99'un üzerinde bir paya sahip olan KOBİ'lerin istikrarlı olması ülke ekonomisinin istikrarlı ve sağlam olması demektir.

Tezin uygulama kısmında KOBİ'lerin finans kaynakları ve devlet desteklerinin etkileri değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar ve öneriler aşağıdaki şekilde açıklanabilir.

Araştırmaya katılan KOBİ'lerin büyük bir kısmı limited şirket şeklinde kurulmuşlardır. Limited şirketlerini sırasıyla, şahıs işletmeleri, anonim şirketler, kollektif şirketler ve komandit şirketler izlemektedir. KOBİ'lerin büyük kısmının limited şirket şeklinde kurulmasının en önemli nedenlerinden biri, limited şirket şeklinde kurulan işletmelerin şahıs şirketlerine göre kredi kuruluşları tarafından daha çok dikkate alınmasıdır.

KOBİ'lerin faaliyet konuları ile ilgili anket sorusuna verilen cevaplara göre işletmelerin faaliyet konuları, ticaret, sanayi, tarım, hizmet, lojistik ve madencilik şeklinde sıralanmaktadır. Araştırma bölgesinde sanayi sektörünün işletmenin faaliyet konuları içerisinde ikinci sırada yer almasında, Gaziantep ilinin sanayi şehri olarak katkısı büyüktür.

KOBİ'lerin yaşını ölçen bilgiler incelendiğinde, en fazla işletmelerin 1-5 yaş arasında oldukları tespit edilmiştir. Bu durum son 5 yılda ülkemizde işletme kurmak

için istikrarlı bir ekonomi ve güven ortamının olduğunu ortaya koymaktadır. İşletmelerin büyük bir kısmının son 10 yılda kurulmuş olması, girişimcilerin ülke ekonomisinin geleceğine ilişkin duydukları güven ve devlet desteklerinin girişimciliği teşvik etmesi ile açıklanabilir. Son yıllarda işletme sayılarındaki artışın diğer bir sebebi, ülkemizdeki şehirleşme oranının artmasıyla tüketici ihtiyaçlarının çeşitlenmesi ve işletmelerin bu ihtiyaçlara cevap vermek istemelerinden kaynaklanabileceği ileri sürülebilir.

KOBİ'leri mikro, küçük ve orta büyüklük şeklinde ortaya koyan verilere göre en fazla mikro ölçekli işletme bulunmaktadır. Mikro ölçekli işletmeleri küçük işletmeler ve orta büyüklükteki işletmeler izlemektedir.

KOBİ'lerin büyük bir bölümünde finans yöneticisi istihdam edilmemektedir. İşletmelerin büyük bir bölümünde finans yöneticisinin bulunmaması, KOBİ'lerin finans kaynaklarını etkin bir şekilde kullanamayacaklarının belirtisi olabilmektedir. Finans kaynaklarını etkin bir şekilde kullanmak ve değişik finans kaynaklarından yararlanmak için finans yöneticilerinden yararlanmak gerekmektedir. Nitekim araştırmada finans yöneticisi istihdam eden işletmeleri devlet desteklerinden ve diğer alternatif finans araçlarından daha fazla yararlandıkları ortaya çıkmıştır.

KOBİ'lerin finansman kaynakları incelendiğinde, işletmelerin en çok finansman kaynağı olarak öz kaynakları tercih ettiği görülmüştür. KOBİ'lerin finansman kaynakları, banka kredileri, devlet destekleri ve teşvikler, ticari krediler(satıcı kredileri), finansal kiralama(leasing), sermaye piyasası araçları ve akraba ve arkadaşlardan alınan borçlar şeklinde sıralanmaktadır. Risk sermayesi, forfaiting, barter ve faktoring gibi finansal araçları tercih eden KOBİ'lerin oranı çok düşüktür. Bu durum KOBİ'lerin finans kaynaklarının çeşitlerinden faydalanamadığını göstermektedir. KOBİ'lerin alternatif finans kaynaklarından faydalanamamalarının sebeplerinden biri de, ticari alışkanlıkların kolayca terk edilememesi olabilir.

Devlet destekleri ve teşviklerin işletmelerin finans kaynağı içerisinde üçüncü sırada yer alması, devlet desteklerinin işletmeler için taşıdıkları önemi vurgulamaktadır. Devlet destekleri ve teşvikleri, KOBİ'lerin finans kaynakları arasında öne çıkan ve işletmeler tarafından kabul gören yeni bir finansal araç olarak ortaya çıkmaktadır.

Sermaye piyasası araçlarından faydalanma düzeyinin oldukça düşük olması, KOBİ'ler için birçok finansal sorunun ana kaynağını teşkil etmektedir. Değişik finans kaynaklarından daha etkin yararlanılabilmesi için bilgilendirme ve eğitim faaliyetlerinin etkili olacağı düşünülmektedir.

KOBİ'lerin finansal sorunları ele alındığında, işletmelerin en önemli finansal sorunlarının başında maliyet artışları ve alacak tahsilindeki gecikmelerin geldiği görülmektedir. KOBİ'lerin finansal sorun olarak belirttikleri diğer maddeler şöyle sıralanmaktadır: öz kaynak yetersizliği, devlet desteklerinden ve teşviklerinden yararlanamama, işletme sermayesi yetersizliği, kredi yoluyla finansmanda karşılaşılan güçlükler, ekonomi politikalarının işletme üzerindeki olumsuz etkisi, finansal yönetimde yetersizlik ve sermaye piyasasından fon elde etmede karşılaşılan güçlükler şeklindedir. KOBİ'lerde finansal sorununun olmadığını belirten işletmeler %3,9 oranındadır. Bu durumda KOBİ'lerin yaklaşık %96'sının bir veya birden çok finansal sorun belirttiklerini göstermektedir.

Özellikle alacak tahsilindeki gecikmeler, işletmelerin faaliyetlerinde aksamalara yol açmaktadır. İşletmeler bu aksaklıklarını forfaiting ve faktöring piyasalarını daha etkin kullanarak çözebilirler. Alacak tahsilindeki sıkıntıları azaltmanın diğer bir yöntemi ise, sigortacılık sektöründe yeni bir sigorta yöntemi olan alacakların sigorta ettirilmesidir. Bütün bunlarla beraber, KOBİ'lerde finansal kaynak çeşitliliğinden yeterince faydalanamamasına dayalı finansal sorunların bulunduğu anlaşılmaktadır.

KOBİ'lerin kuruluşundan günümüze kadar yararlandıkları devlet destekleri ve teşvikler araştırıldığında işletmelerin %86,1'inin bir şekilde geçmişinde devlet desteklerinden yararlandığı, %13,9'unun ise devlet destekleri ve teşviklerinden hiç faydalanmadıkları belirlenmiştir. KOBİ'lerin büyük bir kısmının desteklerden faydalanmaları işletme için olumlu bir durum olmakla beraber, desteklerden ve teşviklerden etkin bir şekilde yararlanamadıkları anlaşılmıştır. Zira KOBİ'lerin desteklerden yararlanma oranı %86,1 iken, desteklerden yeterince faydalandığını belirten işletmelerin oranı %8,8'dir. Bu durum KOBİ'lerin devlet desteklerinden ve teşviklerinden etkin bir şekilde faydalanamadıklarını göstermektedir.

KOBİ'lerin devlet desteklerinden ve teşviklerinden yararlanmama sebepleri incelendiğinde işletmelerin % 91,2'si devlet desteklerinden yeterince yararlanmadıklarını, %8,8'i ise teşviklerden yeterince faydalandıklarını belirtmektedir. Devlet desteklerinden ve teşviklerinden yeterince yararlanamama sebepleri sorulduğunda alınana cevaplar şöyle sıralanmaktadır. Bilgilendirmenin eksik olması, teşviklerin kabul aşamasının yavaş ve uzun zaman alması, teşvik prosedürlerinin karmaşık olması ve devlet teşviklerine ihtiyaç duyulmaması şeklinde sıralanmaktadır. KOBİ'lerin desteklerden yararlanmama veya yeterince yararlanmama sebepleri ilgili kuruluşlar tarafından dikkate alınmalı ve bu sebeplerin ortadan kaldırılması için bilgilendirme çalışmaları tüm işletmeleri kapsayacak şekilde genişletilmelidir. Ayrıca teşviklerden yararlanmak isteyen işletmelerin önündeki prosedürler imkanlar dahilinde en aza indirilerek KOBİ'lerin teşviklerden maksimum düzeyde yararlanması sağlanmalıdır.

Devlet destekleri ve teşviklerinin KOBİ'lerin performansları üzerindeki etkileri araştırıldığında, desteklerin KOBİ'lerin subjektif performansları üzerinde oldukça olumlu etkilerinin olduğu anlaşılmaktadır. 5'li likert ölçeğine göre değerlendirilmiş olan faktör ortalamaları 1-5 arasında değişen sayılardan oluşmaktadır. Elde edilen ortalamaların 1'e yaklaşması olumsuz etkiyi, 5'e yaklaşması ise olumlu etkiyi ifade etmektedir. Bu durumda ölçekte 3,00 ve üzeri ortalamalar olumlu, 3,00 altında olan ortalamalar ise olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada, Likert ölçeğine göre değerlendirilmiş olan faktör ortalamaları 3,26 ile 4,00 arasında değişen ve ortalamanın oldukça üzerinde yer alan olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre devlet destekleri ve teşvikleri KOBİ'lerin genel performanslarından, işletmenin rekabet gücüne (3,90), kapasitesine (3,90), ürün yeniliğine (3,85) karlılığına (3,84), genel performansına (3,80), itibarına ve imajına (3,65), ve satış hacmine (3,26) ortalama ile olumlu etki ettiği görülmektedir. Bu durum işletmelerin devlet destekleri ve teşviklerinden oldukça memnun olduklarını ve desteklerin sürekliliğinden yana olduklarını göstermektedir.

Ayrıca araştırmada devlet desteklerinin bölge kalkınmasına 4,00 ortalama ile etki ettiği anlaşılmıştır. Bu durum işletmelerin devlet tarafından desteklenmesinin başta bölge kalkınmasına, sonrasında ise işletme performanslarına pozitif etkisi olduğunu göstermektedir. KOBİ'lerin sahipleri veya yöneticileri tarafından devlet destekleri ve

teşviklerinin işletme performanslarına ve bölge kalkınmasına olumlu etkilerinin olduğunun belirtilmesi, hükümetler tarafından uygulanan teşvik politikalarından olan memnuniyetin göstergesidir.

Anket sonuçları genel olarak incelendiğinde; KOBİ'lerin finans kaynaklarını çeşitlendirmeleri ve çağın gerektirdiği finansal araçlardan faydalanmalarının zorunlu olduğunu ortaya koymaktadır. Finansal araç çeşitlerinden etkin yararlanan işletmelerin finansal sorunlarının da azalacağı anlaşılmaktadır. Finansal araçlardan etkin yararlanamayan KOBİ'lerin devlet desteklerinden ve teşviklerinden yeterince faydalanamadığı da gözlenmektedir. Devlet desteklerinin ve teşviklerinin bölge kalkınmasına ve KOBİ'lerin genel performanslarına olumlu etkilerinin ortaya çıkması, işletmelerin bu desteklerin kapsamının genişletilerek devam ettirilmesi yönünde yüksek beklentilerinin olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Akal, Z. (1992), İşletmelerde Performans Ölçü ve Denetimi, MPM, Yayın No. 473.
- Akgemci, T. (2001). *KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler*. KOSGEP Yayınları, İstanbul.
- Akgüç, Ö. (1998). *Finansal Yönetim*, Avcıol Basım,(7)
- Akkuş, A. (2009). *KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri: İstanbul İlinde Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arzova, S. B.(2001). *Barter İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi*. Mali Çözüm Dergisi, İstanbul. 54, s.68-69.
- Atangüç, Ö. (2007). *Türk Ekonomisinde KOBİ'ler ve Ekonomik Büyümeye Katkıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atıcı, G. B. (2006). *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ'lerin) Ekonomik Gelişime Etkileri, Finansman Kaynakları ve KOBİ'lerin Büyümesini Sağlayan Faktörlere İlişkin Bir Karşılaştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayele, S. (2006). *The Industry and Location Impacts of Investment Incentives On SMEs Start-up In Ethiopia*. Journal of International Development, 18, 1-13.
- Aykaç, M., Parlak, Z., Özdemir, S.(2008). *Küreselleşme Sürecinde Rekabet Gücünün Artırılması ve Türkiye'de Kobi'ler*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, s.152.
- Ayrıcaç, Y., Kök, D. (2009). *Kobilerin Finansmanında Kredi Kullanım Düzeyini Etkileyen Faktörler: Kahramanmaraş Örneği*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11 (6), 109-131.

- Başıoğlu, İ. A. (2007). *AB'ye Giriş Sürecinde Türkiye'deki KOBİ Destek Sisteminin AB ile Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Batra, G., Kaufmann, D., Stone, A.W. (2003). *Investment Climate Around the World*, The World Bank, Washington D.C. s. 4 – 6
- Brigham, E.F. (1996). *Finansal Yönetimin Temelleri*. Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları No:206, Ankara. S.76.
- Civil, B. (2008). *KOBİ'lerin Finansal Sorunlarının Çözümünde Risk Sermayesi Finansman Modeli ve Trabzon İlinde Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Coetzer, J.H. (2001). *Micro Enterprises*, Bournemouth University.
- Çelikkol, H., Çelikkol, M.M., Koç, Y.D.(2008). *Ticaret Bankacılığında Yeni Bir Boyut: Kobi Bankacılığı ve Türkiye Değerlendirmesi*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı .21, s.260.
- Çetin, C.(1996). *Yeniden Yapılanma, Girişimcilik, Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi*. İstanbul Der Yayınları.
- Çınaray, S.(2008). *Türkiye'deki KOBİ'lerin Finansman Sorunları*. Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, (1)
- Çiloğlu, İ.(2000). *Teşvik Politikalarının Yönlendirme Gücü*, Hazine Dergisi, (13)
- Dasanayaka, S.W.S.B. (2011). *Global Challenges for SMEs in Sri Lanka and Pakistan in Comparative Perspectives*. Business Review, 1 (6)
- Gençtürk, M.(2005). *KOBİ'lerin Finansmanına Yurt Dışında Çalışanların Sağladıkları Katkı ve Gölhisar İlçesi Örneği*. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 25, 195-199.

- Girginer, N. (2008). *Ticari Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesine Çok Kriterli Yaklaşım: Özel ve Devlet Bankası Karşılaştırması*. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 37, 132-142.
- Gökmen, S., Kartoğlu, E.(2012). *Açıklamalı ve Örnekli Yeni Teşvik Sistemi*. İSMMM Yayınları 151.
- Gütenberg, B., Kayser, G., (2004). SMEs in Germany: Facts and Figures, If Materialen Nr. 161,
- Hamid, N.A., Noor, R.M., Zain,M.M.(2011). *Factors Affecting SMEs Successful Utilization of Tax Incentives in Manufacturing*. Accounting Research Institute &Faculty of Accountancy and UPENA Universiti Teknologi Mara. Malajsia. ISSN 1675-4077.
- İbrahimi, A. (2006). *Türkiye ve Avrupa Birliği'nde KOBİ'lere Sağlanan Destekler ve Eskişehir Organize Sanayi Bölgesi'nde İmalat Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ'lere İlişkin Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- İzmir Ticaret Odası, (1999). *Kobi Finansman Kaynakları*, İzmir,
- Kavcıoğlu, Ş. (2013). *Avrupa Birliği Üyeliği Sürecinde Türkiye'de KOBİ'ler*. Akademik Araştırmalar Dergisi, 56, 185-214.
- Kaya, A. (2007). *Alternatif Bir Finansman Yönetimi Olarak Finansal Kiralama ve Malatya'daki KOBİ'ler Açısından Bir Değerlendirme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Kalkan, A. (2005). *KOBİ'lere Sağlanan Desteklerin Örgütsel Performansa Etkileri*, GYTE, SBF Doktora Tezi, s.59.

- Küçükkancabaş, S., Akyol, A., Ataman, B.M. (2006), İlişki Pazarlaması Bileşenlerinin Şirket Performansı Üzerindeki Etkileri: İçecek Sektöründe Uygulamalı Bir Araştırma, MÜ SBE Öneri, 7(25), s.131
- Küçükçolak, R.A. (1997). *Kobilerin Finansman Sorununun Sermaye Piyasası Yoluyla Çözümü*, İstanbul: İMKB Yayınları, s.10.
- Lelebici, F. (2002). *Devlet Yardımları Uygulamasının Maliyeti ve Ekonomik Göstergelere Mukayesesi*. DPT: (2663).
- Müftüoğlu, M.T. (2007). *Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler*. Turhan, Ankara. 6. Baskı s.312.
- Müftüoğlu, T.(1991). *Türkiye' de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler : Sorunlar ve Öneriler*. Sevinç Yayınevi.
- Morrison, A., Teixeira R. (2004). *Small Business Performance: A UK Tourism sector focus*, Journal of Small Business and Enterprise Development Vol. 11No.2, pp. 166-173
- Nadiah, A.H.,Rohoya, M.N.,Mustaffa, M.Z.(2011). *Factors Affecting SMEs Successful Utilization Of Tax Incentives in Manufacturing Sectors*. Accounting Research Institute & Faculty of Accountancy and UPENA, Universiti Teknologi MARA, Malaysia.
- Oktay E., Güney, A. (2002). *Türkiye'de KOBİ'lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri. 21.Yüzyılda Kobi'ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu*, K.K.T.C.:Doğu Akdeniz Üniversitesi, s.2.
- Öndeş, T., Güngör, N. (2013). *KOBİ'lerin Finansmanı Erzurum Organize Sanayi Bölgesinde Bir Araştırma*. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 27 (1).
- Özdemir, M.(1997). *Finansal Yönetim*. Gazi.

Öztek, Y. (2005), Performans Ölçümünde Esas Alınan Ölçütler, Marmara Üniversitesi SBE Öneri Dergisi, 6(23), ss.19.

Parker, C. (2000). Performance Measurement, Work Study, C: XLIX, No: 2

Salant, P., Dillman, D.A. (1994). How to Conduct Your Own Survey. Newyork: John Willey and Sons.

Sarıaslan, H. (1996). *Türkiye Ekonomisinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler*. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını.

Sharma, S. (1996). Applied Multivariate Techniques, John Wiley&Sons Inc., 685s., New York.

Szonyi, A. J. (1991). *Small Business Management Fundamentals*.

Şenel, S.A. (1997). *Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Kullanabilecekleri Sermaye Piyasası Araçları ve Modern Finansman Yöntemleri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.19.

Şengezer, E. (1992). *Türk KOS' u İçin Uygun Büyüklük Tanımı*. Ankara Sanayi Odası Dergisi. No: 115.

Türköz, P. (2008). *KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Bankaların KOBİ'lere Yaklaşımı: Isparta Alan Araştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Uludağ, İ., Vildan S.(1990). *Türkiye' de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler*. İTO Yayınları, No. 1990/25.

World Bank (2008). *Finance For all?*, Washington DC, pp.46

Yaşar, S. (2006). *Firma Finansmanında Hisse Senedi Piyasalarının Rolü: Türkiye Örneği*, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu.

Yıldız, B.S.(2013). *KOBİ'lere Sağlanan Kamu Desteklerinde Etki Değerlendirmesinin Önemi*. Celal Bayar Ün. Sosyal Bilimler Dergisi Cilt :11 Sayı :2 sayfa:383-384.

Yörük, N.,Ban, Ü. (2003). *KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Finansman Sorunlarının Kaynaklarının Belirlenmesine Yönelik Uygulama*. Gazi.

2009/15199 sayılı, Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar (16 Temmuz 2009 tarih ve 27290 Sayılı Resmi Gazete).

Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (27.07.2009 tarih ve 27302 Sayılı Resmi Gazete).

6322 sayılı “Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (15.06.2012 Tarih ve 28324 Sayılı Resmi Gazete)

2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar (19.06.2012 Tarih ve 28328 sayılı Resmi Gazete)

2012/1 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (20.06.2012 Tarih ve 28329 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.)

5838 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (28.02.2009 tarih ve 27155 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.)

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.kosgeb.gov.tr>

<http://www.kentfactoring.com.tr/FaktoringAvantajlari.html>

.

EKLER

EK-1-

ANKET FORMU

İŞLETMELERİN GENEL FİNANSAL KAYNAKLARI VE DEVLET YARDIMLARININ İŞLETME PERFORMANSINA ETKİLERİ

Sayın Yönetici,

Bu anket çalışması Adıyaman ve Gaziantep'te faaliyet gösteren KOBİ niteliğindeki işletmelerin genel finansal kaynaklarını ve devlet yardımlarından ve teşviklerinden faydalanma düzeyini tespit etmek amacıyla uygulanmaktadır. Elde edilecek sonuçlar konu ile ilgili bilimsel bir çalışmaya veri kaynağı oluşturacaktır. Başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Araştırmadaki soruların içtenlikle ve eksiksiz cevaplandırılması araştırma sonuçlarını olumlu yönde etkileyecektir.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Mehmet CİHANGİR
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
İ.İ.B.F. İşletme Bölümü

Mehmet TURSUN
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
İşletme Yüksek Lisans Öğrencisi

A-GENEL BİLGİLER

1-İşletmenizin hukuki yapısı nedir?

- Şahıs şirketi/Adi ortaklık
- Kollektif şirket
- Komandit şirket
- Anonim şirket
- Limited şirket
- Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket

2-İşletmenizin faaliyet konusu nedir?

- Tarım
- Sanayi
- Ticaret
- Orman/Madencilik
- Hizmet
- Lojistik

3-İşletmeniz ne zamandan beri faaliyette bulunmaktadır?

- 1-5 yıl
- 6-10 yıl
- 11 -15 yıl
- 16-20 yıl
- 21 ve üstü

4-İşletmenizde çalışan sayısı kaçtır?

- 1-9 kişi
- 10-49 kişi
- 50-250 kişi

5-İşletmenizde finans yöneticisi çalıştırıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

B-FİNANS KAYNAKLARI VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

6-İşletmeniz finans kaynağı olarak aşağıdakilerden hangisinden faydalanmaktadır.

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Öz kaynaklardan
- Akraba ve arkadaşlardan borç aldım
- Banka kredilerinden
- Ticari krediler(satıcı kredileri)
- Risk sermayesi (yeni iş fikri)
- Barter (takas)
- Finansal kiralama (leasing)
- Forfaiting (alacakların tahsili)
- Faktöring(alacağın devri)
- Devlet destekleri ve teşvikler
- Finansman bonusu
- Sermaye piyasası araçları

7-İşletmenizin finansal sorunlarının sebepleri nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Özkaynak yetersizliği
- İşletme sermayesi yetersizliği
- Finansal yönetimde yetersizlik
- Kredi yoluyla finansmanda karşılaşılan güçlükler
- Devlet yardımlarından ve teşviklerinden yararlanamama
- Sermaye piyasasından fon elde etmede karşılaşılan güçlükler
- Alacak tahsilindeki gecikmeler
- Maliyetlerdeki artışlar
- Ekonomi politikalarının işletme üzerindeki etkisi
- İşletmenin finansal sorunu yoktur

C-DEVLET YARDIMLARI VE TEŞVİKLERİNDEN YARARLANMA

**8- Aşağıdaki devlet yardımı ve teşviklerinden bu güne kadar hangisinde yararlandığınız?
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)**

- Gümrük vergisi muafiyeti
- KDV istisnası
- İndirimli gelir vergisi ve kurumlar vergisi
- Stratejik yatırımlara katma değer vergisi iadesi desteği
- Gelir vergisi stopaj desteği
- Sigorta primi işçi ve işveren hissesi desteği
- Faiz desteği
- Yatırım yeri tahsisi
- Hayvancılık desteği
- Ürün/makine desteği
- Hiçbir devlet desteğinden faydalanmadım

9- Devlet yardımı ve teşviklerinden yararlanmama veya yeterince yararlanmama sebepleriniz nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- İhtiyaç duymadım
- Teşviklerle ilgili bilgilendirme eksiktir
- Teşvikle sağlanan kredinin maliyeti yüksektir
- Teşviklerin kabul aşamasının yavaş ve uzun süre alması
- Teşvik şartlarının KOBİ'ler için ağır olması
- Yatırım indirimleri yetersiz kalmaktadır
- Teşvik prosedürlerinin karmaşık olması
- Teşvik kabulünden sonraki şartların işletmenin özgürlüğünü kısıtlaması
- Daha önce teşvik alan işletmelerin olumsuz yorumları
- Teşvikten faydalanan işletmeler yeterince denetlenmiyor. Teşvik amacına ulaşmıyor
- Teşviklerden yeterince yararlanıyorum

D- DEVLET YARDIMLARI VE TEŞVİKLERİNİN İŞLETME PERFORMANSINA ETKİLERİ

Aşağıdaki İfadelere ne derece katılıyorsunuz? (Cevabınızı X ile işaretleyiniz.)	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Emin Değilim	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
10-Devlet yardımları ve teşvikleri işletmenin kârlılığını arttırmaktadır.					
11- Devlet yardımları ve teşvikleri işletmenin satışlarını arttırmaktadır.					
12- Devlet yardımları ve teşvikleri işletmenin kapasitesini arttırmıştır.					
13- Devlet yardımları ve teşvikleri işletmenin genel performansını yükseltmektedir.					
14- Devlet yardımları ve teşvikleri işletmenin ürün yeniliğini arttırmaktadır.					
15- Devlet yardımları ve teşvikleri işletmenin rekabet gücünü arttırmaktadır.					
16- Devlet yardımları ve teşvikleri işletmenin İtibarını ve İmajını arttırmıştır.					
17- Devlet yardımları ve teşviklerinin bölge kalkınmasına olumlu etkisi olmuştur.					

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Mehmet TURSUN
Doğum Tarihi : 16/09/1981
E-Posta Adresi : tursunm02 @ hotmail.com

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Okul	Bitirme Yılı
Lise	Muhasebe	Adıyaman Ticaret L.	1998
Lisans	Muhasebe ve Fin. Öğrt.	Gazi Üniversitesi	2002
Yüksek Lisans			

İş Tecrübesi:

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Muhasebe Öğrt.	Milli Eğitim Bakanlığı	2002-2012
Öğretim Görevlisi	Adıyaman Üniversitesi	2012-